

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra sociální práce

Zuzana Krchňavá

Domácí vězení v prvním roce
účinnosti nového trestního
zákoníku.

Prvé poznatky a zkušenosti
z aplikační praxe; porovnání
s úpravou a praxí v SRN.

Diplomová práce

Praha 2012

Autor práce: **Zuzana Krchňavá**

Vedoucí práce: **Prof. JUDr. Helena Válková, CSc.**

Oponent práce: **JUDr. Jana Hulmáková, Ph.D.**

Datum obhajoby: **2012**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 3. 1. 2012

Zuzana Krchňavá

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Prof. JUDr. Heleně Válkové, CSc., za cenné rady, připomínky a metodické vedení mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za pomoc a morální podporu, kterou mi poskytli při psaní mé diplomové práce a během celého studia.

Anotace

Diplomová práce pojednává o trestu domácího vězení, jeho právní úpravě v novém trestním zákoníku České republiky a jeho aplikační praxi v prvním roce účinnosti s přihlédnutím k novele této úpravy z druhého roku účinnosti, zároveň přináší porovnání s právní úpravou a praxí v SRN.

Nejprve je pro lepší pochopení daného tématu představeno nové dělení trestných činů podle jejich závažnosti a systém trestních sankcí, který nový trestní zákoník přináší. Dále se práce zabývá problematikou domácího vězení jako nového alternativního trestu, zde je nastíněn účel alternativních trestů a pro zajímavost je uvedena také historická právní úprava trestu domácího vězení. Hlavní část této práce tvoří kapitoly, které se věnují právní úpravě trestu domácího vězení a jeho výkonu s ohledem na nedávnou novelizaci znění tohoto zákona. Následně se práce detailněji zabývá výkonem namátkové kontroly trestu domácího vězení pracovníky Probační a mediační služby ČR a jejími nedostatky při chybějícím elektronickém monitoringu. V další části je popsána právní úprava a aplikační praxe institutu domácího vězení v SRN v porovnání s naší právní úpravou. Aplikační praxe z České republiky tvoří další samostatnou kapitolu. Závěrečná část je věnována názorům odborné veřejnosti na trest domácího vězení v průběhu prvních dvou let. Cílem práce je poskytnout přehled o problematice trestu domácího vězení, jeho výhodách a nevýhodách i o jeho smyslu v systému trestních sankcí.

Klíčová slova

Domácí vězení, alternativní trest, Probační a mediační služba, namátková kontrola, elektronický monitoring, aplikační praxe

Annotation

This thesis deals with home arrest, its legal regulation in the new Criminal Code of the Czech Republic and its application practice in the first year of effectiveness, taking into account the amendment of this regulation in the second year of effectiveness and at the same time providing a comparison with the treatment and practice in Germany.

For a better understanding of the topic, the thesis introduces at the beginning the new division of criminal offences according to their seriousness and the system of sanctions brought up by the new Criminal Code. The thesis then deals with home arrest as a new alternative punishment; the aim of alternative punishments is outlined and the historical regulations on the home arrest are stated there for the sake of interest. The main part of this thesis is represented by chapters dealing with legal regulations on home arrest and its execution, taking into account the recent amendment of this law. After that, the thesis deals in detail with controlling the home arrest execution by the Czech Probation and Mediation Service workers and with shortcomings of the controlling resulting from the missing electronic monitoring. In the following part, treatment and practice of home arrest in Germany is described as compared to the legal regulations in the Czech Republic. The application practice in the Czech Republic is dealt with in the next separate chapter. The final part is devoted to experts' opinions on home arrest in the first two years. The aim of this thesis is to provide an overview of home arrest issues, its pros and cons and its meaning in the system of sanctions.

Keywords

Home arrest, alternative punishment, Probation and Mediation Service, random controlling, electronic monitoring, application practice

OBSAH

ÚVOD	9
1. NOVÝ TRESTNÍ ZÁKONÍK.....	13
1.1 SYSTÉM TRESTNÍCH SANKCÍ	15
2. DOMÁCÍ VĚZENÍ JAKO NOVÝ ALTERNATIVNÍ TREST	17
2.1 ALTERNATIVNÍ TREST	18
2.2 DOMÁCÍ VĚZENÍ V ZÁKONĚ O ZLOČINECH, PŘEČINECH A PŘESTUPCÍCH	18
2.3 PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA	19
2.4 VÝKON TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	30
3. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA A JEJÍ ÚKOLY V OBLASTI TRESTNÍ JUSTICE	33
3.1 DOHLED A POMOC	33
3.2 PROFESNÍ PŘÍPRAVA PRACOVNÍKŮ	36
3.3 KONTROLA VÝKONU TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	37
3.4 POSTUP PROBAČNÍHO ÚŘEDNÍKA – SPECIALISTY NA TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ PŘED ULOŽENÍM TRESTU	38
3.5 ZJIŠŤOVÁNÍ INFORMACÍ POTŘEBNÝCH K PROJEDNÁNÍ PODMÍNEK PRO NAŘÍZENÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	41
3.6 ČINNOST PROBAČNÍHO ÚŘEDNÍKA – SPECIALISTY V RÁMCI VÝKONU KONTROLY TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	41
3.6.1 <i>Proces provádění návštěvy - namátkové kontroly</i>	42
3.6.2 <i>Postup probačního úředníka při zjištění nedodržení podmínek výkonu trestu domácího vězení</i> .	45
3.6.3 <i>Rozhodování o odkladu, přerušení, změně, upuštění od trestu domácího vězení</i>	46
3.6.4 <i>Ukončení práce s odsouzeným k trestu domácího vězení a uzavření spisu v Lotus Notes</i> .	46
3.7 ELEKTRONICKÝ MONITORING	47
3.7.1 <i>Realizace elektronického monitoringu v České republice</i>	49
4. SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO	54
4.1 TYPY ELEKTRONICKÉHO MONITORINGU V SRN	55
4.1.1 <i>Elektronický náramek (Elektronische Fußfessel - EFF)</i>	55
4.1.2 <i>Elektronický náramek s GPS vysílačem (Elektronische Aufenthaltüberwachung - EAÜ)</i>	56
4.2 PILOTNÍ PROJEKT V HESENSKU	56
4.3 PILOTNÍ PROJEKT V BÁDENSKU–WÜRTEMBERSKU.....	62
4.4 ODLIŠNOSTI PRÁVNÍ ÚPRAVY INSTITUTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ČR A SRN	64
5. PRVNÍ ZKUŠENOSTI Z APLIKAČNÍ PRAXE V ČESKÉ REPUBLICE	67
5.1 ULOŽENÉ TRESTY DOMÁCÍHO VĚZENÍ PODLE SOUDNÍCH KRAJŮ	70
6. NÁZORY ODBORNÉ VEŘEJNOSTI NA TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ	71
ZÁVĚR.....	82
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	88
SEZNAM ZKRATEK.....	92

Úvod

„Český helsinský výbor obrací v posledních dvou měsících pozornost veřejnosti častěji než dříve k varovnému stavu českých věznic, jež jsou přeplněny, a vězňů v nich stále přibývá. Dodržení evropských norem prostoru pro ubytování vězňů se stále více stává nedosažitelným snem. Ubytovací kapacita jednotlivých věznic se proto urychleně zvyšuje rušením kanceláří a místností, sloužících vzdělávacím a výchovným účelům. To má ale účinek pouze pověstné kapky v moři. Odborníci upozorňují na rostoucí nebezpečí vzpour.“¹

„Kateřina, svobodná matka pětiletých dvojčat, se živila jako dealerka potravinových doplňků. Když jednoho zimního rána odjížděla od školky, kam vozila své děti, ještě netušila, jak fatální událost má před sebou. Hned na začátku své plánované trasy po odběratelích nezvládla v prudké pravotočivé zatáčce na zledovatělé vozovce svůj služební vůz a smyk ji vynesl až na chodník, kde srazila důchodkyni. Ta na místě svým těžkým zraněním podlehla. Kateřina byla obviněna z ublížení na zdraví s následkem smrti a soud jí následně vyměřil rok vězení nepodmíněně. Její dvě nezletilé děti byly dány na určenou dobu do péče ústavu sociální péče. Pokud by však byla Kateřina souzena podle nového trestního zákoníku, byla by tu pro ni možnost, při splnění dalších zákonných podmínek, alternativního trestu v podobě domácího vězení. Díky tomu by nemusela být tak nehumánně oddělena od svých potomků.“²

¹ STÍN, M. Zanedbané vězeňství [online]. 25.6.2011 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/200876.aspx>>.

² Modernější a výkonnější soudnictví [online]. 10.7.2008 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/modernejši-a-vykonnejsi-soudnictvi-54999.html?mail>>.

S možným řešením těchto a podobných situací přišla vláda v roce 2010, kdy schválila nový trestní zákoník, který rozšířil škálu trestních sankcí o nové alternativní tresty. Od těchto změn si vláda slibovala, že pomohou odlehčit již tak přeplněné vězeňské cely. Novým trestním institutem, který měl k tomuto cíli dopomoci, se stal trest domácího vězení. Za dobu fungování, tedy za dva roky, si u soudu rozsudek o trestu domácího vězení ke dni 14. 11. 2011 vyslechl pouze 309 pachatelů.³

Téma mé diplomové práce: *„Domácí vězení v prvním roce účinnosti nového trestního zákoníku. Prvé poznatky a zkušenosti z aplikační praxe; porovnání s úpravou a praxí v SRN“*, jsem si zvolila na základě svého zájmu o sociální práci v trestní justici. Během své praxe na středisku Probační a mediační služby ČR v Praze jsem měla možnost poznat, v čem spočívá práce probačního úředníka. Téma trestu domácího vězení je navíc velmi aktuální a často diskutované. Během tvorby mé práce došlo k několika změnám v trestním zákoně, které se značně dotkly i právní úpravy trestu domácího vězení. Tyto změny proběhly sice až v druhém roce účinnosti nového trestního zákoníku, považuji ale za nutné tuto novelu ze dne 14. 11. 2011, s účinností od 1. 12. 2011, zahrnout do své práce a dát tak mé práci aktuálnější podobu.

V první části své diplomové práce zmiňuji nutnost nového trestního zákoníku. Chtěla bych vysvětlit, proč bylo nutné novelizovat starý trestní zákoník a jaké změny

³ První občan Olomouce má za sebou domácí vězení [online]. 14. 11. 2011 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <www.pmscr.cz/aktuality/prvni-obcan-olomouce-ma-za-sebou-domaci-vezeni>.

přinesl ten nový. Zabývám se novým systémem trestních sankcí, ve kterém se objevuje trest domácího vězení.

Pro zajímavost uvádím ve druhé části historickou právní úpravu z roku 1852 (zákon o zločinech, přečinech a přestupcích), který mimo jiné upravoval i výkon trestu domácího vězení. V této části se dále podrobně věnuji také platné právní úpravě trestu domácího vězení a jeho výkonu, zmiňuji zde i možné nedostatky této trestní sankce, která je nově upravena novelou č. 330/2011 Sb.

Třetí část mé práce je věnována Probační a mediační službě, která je v současné době, kdy se zatím nenašly finance na elektronický monitoring, jediný kontrolní systém, který dohlíží na výkon trestu domácího vězení. S novou pravomocí probačních úředníků, kontrolovat vězně v domácím vězení, přibýly také nové nároky na pracovníky samé. V této části bych proto chtěla vysvětlit, s jakými úkoly a povinnostmi je spojena práce probačního úředníka v této oblasti, a zároveň se věnuji otázce realizace elektronického monitoringu v České republice.

Ve čtvrté části se zabývám německou aplikační praxí. V německé, více jak desetileté praxi nabývá trest především forem opatření, která se značně liší od naší právní úpravy trestu domácího vězení, proto zde uvádím, v jakých případech je možné opatření elektronického dohledu nařídit, jaké jsou možnosti elektronického dohledu v Německu. V závěru této části porovnávám výhody a nevýhody výkonu trestu domácího vězení v České republice a Spolkové republice Německo.

Pátá kapitola je naproti tomu věnována situaci v České republice. Zde uvádím některé konkrétní případy z aplikační praxe.

Poslední kapitola uvádí rozdílné názory odborné veřejnosti na trest domácího vězení v průběhu dvouleté aplikační praxe. Větší část této kapitoly se věnuje aktuálnímu článku JUDr. Filipa Ščerby, Ph.D.⁴, který velmi kriticky hodnotí nově přijatou novelu trestního zákoníku.

V závěru shrnuji poznatky a zkušenosti z aplikační praxe v obou zemích. Zároveň zde vyjadřuji i svůj názor na trest domácího vězení a navrhuji změny, které by podle mého názoru byly přínosné.

⁴ ŠČERBA, F. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. Trestněprávní revue*, 2012, č. 1.

1. Nový trestní zákoník

„Převratné změny v ekonomické a politické struktuře českého státu po roce 1989 zanechaly stopy v sociálním klimatu společnosti, ovlivnily vztahy mezi lidmi, jejich chování a vztah k životním hodnotám. Trestní zákon z šedesátých let 20. století, mnohokrát novelizovaný, nemohl reagovat na měnící se společenskou realitu. V lednu 2010 vstoupil v platnost trestní zákoník, s nímž filozofie restorativní justice získala konkrétní podobu, neboť nový zákoník zakotvuje prvky preventivního charakteru, které mj. kladou důraz na integraci pachatelů v jejich přirozeném sociálním prostředí, a tím je vyloučen kriminogenní vliv vězeňské populace. Pro PMS se otevřel prostor pro úkoly v klientské činnosti při realizaci nových trestů a opatření.“⁵

Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, platný od 1. 1. 2010, je výsledkem dlouholeté snahy předních odborníků na trestní právo. Soudce Nejvyššího soudu ČR a hlavní autor nového trestního zákoníku prof. Pavel Šámal uvádí: „Nový trestní zákoník ... vychází ze zhodnocení účinnosti dosavadních předpisů v trestněprávní oblasti, přihlíží k vývoji právní teorie i praxe zejména v evropských zemích s rozvinutým demokratickým systémem, reflektuje změny v ostatních právních oblastech a je zaměřen na vytvoření co nejvhodnějšího systému ochrany společnosti a jednotlivců před kriminalitou a jejími novými formami.“⁶ Nový trestní

⁵ ČÁDOVÁ, J. *Trest domácího vězení*. In ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s. 149.

⁶ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 22-36.

zákoník je moderně pojatý právní předpis, který nahrazuje více než 40 let starý trestní zákoník. Uvádí v platnost systematické změny, zavádí nové právní instituty. Trestné činy se podle závažnosti nově dělí na zločiny a přečiny, přičemž přečiny jsou definované jako všechny trestné činy z nedbalosti, ale také ty úmyslné trestné činy, za něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny. Zvláště závažné zločiny jsou takové úmyslné trestné činy, za něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.⁷

Nový trestní zákoník zpřísňuje postihy za nejzávažnější trestní činy, jakými jsou např. trestné činy proti životu a zdraví nebo proti svobodě a lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Nový trestní zákoník reaguje především na agresivitu a brutalitu spáchaných zločinů, stejně tak na zvyšující se počet a organizovanost těchto trestních činů. Dále pak je přísněji trestána recidiva.

Trestní zákoník zvyšuje význam alternativních trestů. Vyplňuje mezery v možnostech ukládání alternativních trestů, rozšiřuje škálu alternativních trestů a odklonu v trestním řízení. Rozšiřuje systém trestních sankcí o dva alternativní tresty, a to: trest domácího vězení a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Tyto tresty lze uložit pouze u přečinů, tedy u méně závažných trestních činů. Je zde větší prostor

⁷ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

k individuálnějšímu řešení případu a následnému potrestání pachatele.⁸

V důvodové zprávě k návrhu trestního zákoníku je mimo jiné uvedeno, že „kriminální politika, sledující kontrolu a potlačování kriminality, musí proto spočívat ve vhodném vyvažování prevence a represe.“⁹ Za prvky preventivního charakteru důvodová zpráva označuje především různé formy odklonů, alternativní tresty a alternativní opatření. Je zde kladen důraz na integraci pachatelů v jejich přirozeném prostředí, ve kterém se vyvaruje kriminogenního vlivu vězeňského prostředí, zejména vězeňské subkultury.¹⁰

1.1 Systém trestních sankcí

Nově upravený systém trestních sankcí nalezneme v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů,

Oddíl 4 – Druhy trestů a výjimečný trest. Výčet druhů trestů uvádí § 52.

1. Za spáchané trestné činy může soud uložit tresty

- a. odnětí svobody,
- b. domácí vězení,
- c. obecně prospěšné práce,
- d. propadnutí majetku,
- e. peněžitý trest,

⁸ HERDOVÁ, E. *Co přináší nový trestní zákoník* [online]. 25.2.2009 [cit. 2011-13-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/co-prinasi-novy-trestni-zakonik-55564.html>>.

⁹ *Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku* [online]. [cit. 2011-13-10]. Dostupný z WWW: <<http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.

¹⁰ Tamtéž.

- f. propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- g. zákaz činnosti,
- h. zákaz pobytu,
- i. ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- j. ztrátu vojenské hodnosti,
- k. vyhoštění.

2. Trestem odnětí svobody se rozumí, nestanoví-li trestní zákon jinak,

- a) nepodmíněný trest odnětí svobody,
- b) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody,
- c) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem.

3. Zvláštním typem trestu odnětí svobody je výjimečný trest (§ 54).

„Systematické zařazení domácího vězení do výčtu druhu trestů podle jejich závažnosti koresponduje i empirickým výzkumům mezi odsouzenými k tomuto druhu trestu ve státech, které jej aplikují. Zajímavé je, že ne zcela zanedbatelné procento odsouzených (cca 15) tento druh trestu vnímá jako daleko přísnější než je trest odnětí svobody a po zkušenosti s výkonem obou druhů trestů by v případě nového odsouzení jednoznačně preferovalo trest odnětí svobody.“¹¹

¹¹ KRÁL, V. *Domácí vězení - další alternativní trest?* Trestněprávní revue. VI., 2007, č. 8, s. 236.

2. Domácí vězení jako nový alternativní trest

Nově zavedený trest domácího vězení je prezentován jako druhá nejpřísnější trestní sankce v České republice a zároveň je pokládán za hlavní alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Trestní zákoník nabízí i mírnější alternativy trestních sankcí, jako jsou např. obecně prospěšné práce, zákaz pobytu, peněžitý trest, ty by však měly být využívány především v případech, kdy není třeba intenzivněji zasahovat do osobní svobody pachatele „v zájmu ochrany společnosti a snížení rizika recidivy trestné činnosti“¹². Trest domácího vězení nabízí nově možnost přísnějšího potrestání a lze ho účinně použít v případech, kdy nepostačuje uložení podmíněného odsouzení s dohledem nebo podmíněného odsouzení bez dohledu nebo jiné alternativní trestní sankce. Jak již z názvu trestu a jeho podstaty vyplývá, je pachatel za zákonem stanovených podmínek ponechán v domácím prostředí. Tím je pro něj a jeho sociální okolí tento trest považován za příznivější. Trest domácího vězení nabízí možnost zachování rodinných, pracovních i ekonomických vztahů, což je jeden z hlavních argumentů důvodové zprávy k zavedení tohoto trestu. Trest domácího vězení přináší jisté výhody i pro poškozené, kteří díky tomu, že pachatel nebyl sociálně izolován v zařízení pro výkon trestu odnětí svobody, mají možnost rychleji získat plnou kompenzaci utrpěné újmy.¹³

¹² Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku [online]. [cit. 2011-13-10]. Dostupný z WWW: <<http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.

¹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I.*, § 1-139. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, v tisku.

2.1 Alternativní trest

V současné době neexistuje jednotná definice pojmu alternativní trest. Pod tímto pojmem se rozumí trest, který není spojen s odnětím svobody, a to i v případech, ve kterých by pachatel mohl být podle práva trest odnětí svobody uložen. Takový trest je z pohledu pachatele příznivější, protože nedochází k přímému vytržení ze společnosti, avšak způsob potrestání je úměrný k míře provinění. Pachatel zůstává ve svém přirozeném prostředí. Alternativní trest, jako přiměřený trest, by byl vhodným nástrojem prevence kriminality. Měl by pachateli ukládat přiměřené povinnosti a omezení, které by měly odsouzeného odrazovat od páčání další trestné činnosti.¹⁴

2.2 Domácí vězení v zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích

Trest domácího vězení se v našem právním řádu objevuje jako součást zákona č. 117 z roku 1852, o zločinech, přečinech a přestupcích.¹⁵ Tento zákon byl účinný od 1. 9. 1852 a byl zrušen předpisem 86/1950 Sb., s účinností od 1. 8. 1950. Trest vězení měl dva stupně a vězení domácí. „První stupeň označuje se slovem vězení, bez přídavku, a záleží v zavření ve věznicí bez želez; při čemž se odsouzení, když může sobě výživu buď z vlastních prostředků nebo pomocí svých příslušníků opatřiti, na vůli zůstává, kterak se chce zaměstnávatí.“¹⁶

Přísnější variantou bylo vězení druhého stupně. Vězení druhého stupně se označovalo přídavkem tuhé vězení.

¹⁴ Alternativní tresty [online]. [cit. 2011-13-10]. Dostupný z WWW: <http://www.spj.cz/opp/tresty/frm_tresty.html>.

¹⁵ Zákon č. 117/1852, o zločinech, přečinech a přestupcích.

¹⁶ Tamtéž. § 244.

„I v tomto chová se trestanec bez želez, strava však a práce dává se mu taková, jak podle předpisů zvláštních o tom vydaných nebo těch, které ještě vydány budou, dovoluje zřízení trestnic pro takové trestance ustanovených. Nedovoluje se mu s nikým se scházeti bez přítomnosti dozorce vězňů ani rozmlouvati v jazyce pro tohoto nesrozumitelném.“¹⁷

Speciální forma vězení bylo vězení domácí. „Uznáno býti může také na vězení domácí buď jen na přípověď odsouzenec, že se nevzdálí, anebo tak, že se mu postaví stráž. Vězením domácím zavazuje se odsouzenec, že se pod nižádnou záminkou z domu nevzdálí pod trestem, že by ostatní čas vězení přestáti musil ve věznicí veřejné.“¹⁸

Domácí vězení mohlo být uloženo podle § 262 místo vězení prvního stupně. „Když trestanec jest člověkem bezúhonné pověsti a když by vzdálen jsa od svého příbytku, nemohl si hleděti svého úřadu, svého obchodu, nebo svého výdělku.“¹⁹

2.3 Platná právní úprava

Trest domácího vězení je nový trestněprávní institut, který byl aplikován do praxe od 1. 1. 2010. V novém trestním zákoně je blíže definován v Oddílu 5. Ukládání a výkon jednotlivých trestů upravují paragrafy 60 a 61 a dále pak zákon č. 140/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, ustanovení § 334a - § 334g.

¹⁷ Zákon č. 117/1852, o zločinech, přečinech a přestupcích. § 245.

¹⁸ Tamtéž. § 246.

¹⁹ Tamtéž. § 262.

§ 60 Domácí vězení

(1) Trest domácího vězení mohou soudy uložit pouze u přečinů. Trest domácího vězení lze maximálně uložit na dva roky trvání, pokud vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu, a pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese, a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.²⁰

Při ukládání trestu domácího vězení je nutný pouze souhlas pachatele. Na rozdíl od zahraniční praxe se u nás nevyžaduje souhlas osob, které žijí s odsouzeným v jedné domácnosti. Proto v určitých případech může trestněprávní institut domácího vězení narážet na překážku v podobě článku 12 Listiny základních práv a svobod, ve kterém se hovoří o nedotknutelnosti obydlí těchto osob.²¹

Písemným slibem souhlasí odsouzený s podmínkami uložení trestu a zavazuje se k jejich dodržování a spolupráci při výkonu kontroly. „Tato podmínka vedle snahy zainteresovat pachatele na výkonu trestu domácího vězení vyjadřuje požadavek zákonodárce, aby byl zajištěn *souhlas pachatele s uložením domácího vězení*, což má zásadní význam při zvažování, zda uložit trest domácího vězení či jiný druh trestu. Jde zejména o to, aby negativní stanovisko pachatele k tomuto druhu trestu nebylo již od počátku překážkou v jeho výkonu a aby se uložení tohoto trestu nestalo jen formalitou, po které bude nutně následovat jeho

²⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²¹ HULÁŇ, P. *Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku od 1. 1. 2010*. Právo a rodina. 2010, č. 1, s. 18.

přeměna v trest odnětí svobody podle § 61.²² V případě, že by pachatel nesouhlasil, nemohl by mu soud tento trest uložit a musel by zvolit jiný typ trestu.

(2) Jako samostatný trest může být trest domácího vězení uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.²³

Trest domácího vězení nelze uložit vedle trestu odnětí svobody, trestu obecně prospěšných prací, trestu vyhoštění a trestu ztráty čestných titulů a vyznamenání. Pokud pak jde o ochranná opatření, nelze tento trest uložit pachateli, který splňuje podmínky pro uložení ochranných opatření ústavního ochranného léčení, zabezpečovací detence a u mladistvého navíc ještě i ochranné výchovy.²⁴

(3) Trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu, zdravotnické zařízení je povinno na vyžádání orgánu činného v trestním řízení mu tuto skutečnost sdělit.²⁵

Trestní zákoník vyjmenovává některé příklady důležitých důvodů, které by mohly pachateli bránit ve výkonu trestu domácího vězení. Tento výčet však považuji za neúplný.

²² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I.*, § 1-139. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, v tisku.

²³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I.*, § 1-139. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, v tisku.

²⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Za další situace, které by mohly narušit hladký průběh výkonu trestu domácího vězení lze považovat i následující: „aktuální rodinná situace, nutnost zajišťování péče o nezletilé děti, návštěva školských zařízení, popř. i zájmových kroužků, sportovních a jiných aktivit dětí apod. K dalším, neméně důležitým důvodům pak patří dodržování přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4 nebo některá z výchovných opatření, která také ovlivňují časový harmonogram odsouzeného. Soud má možnost na základě těchto zjištěných skutečností v době ukládání trestu jeho podmínky individuálně upravit. Je možné provádět namátkovou kontrolu probačním úředníkem nebo detekcí pohybu prostřednictvím elektronického zařízení.²⁶

„(4) Soud stanoví časové období, ve kterém je odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části, v pracovních dnech, ve dnech pracovního klidu a pracovního volna s přihlédnutím zejména k jeho pracovní době a času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí, aby při zajištění všech nezbytných potřeb odsouzeného a jeho rodiny ho přiměřeně postihl na svobodě. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.“²⁷

²⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I.*, § 1-139. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, v tisku.

²⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Jak uvádí Jelínek: „... z uvedeného tedy vyplývá, že soud má možnost stanovit v rozsudku podmínky domácího vězení i jinak, což je projevem principu soudní individualizace trestu.²⁸ Eventuální zpřísnění těchto podmínek je však při respektování zásady zákonnosti spíše vyloučeno.“²⁹

O podmínkách trestu domácího vězení rozhoduje zásadně soud, ten však nesmí opomenout důležitost zachování smyslu a účelu tohoto trestu. Dále by soud měl „respektovat náboženskou víru odsouzeného, zájmové aktivity, zejména pokud jsou takové povahy, že mohou přispět k jeho případné resocializaci a reintegraci do společnosti.“³⁰ Tyto skutečnosti se dají ověřit již před vynesení rozsudku u příslušné církve nebo spolku, je proto na probačních pracovnících, aby zajistili potvrzení těchto skutečností. Soudní individualizaci trestu však nelze zaměnit s prvky soudní libovůle. Soud musí v každém případě ve svém odsuzujícím rozsudku zdůvodnit svůj postup při ukládání trestu s ohledem k osobě odsouzeného.

„(5) Soud může uložit pachateli na dobu výkonu tohoto trestu přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 směřující k tomu, aby vedl řádný život; zpravidla mu též uloží, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil.“³¹

²⁸ „Soudní individualizace trestu spočívá v uložení, popř. stanovení druhu a výměry trestu, resp. jejich kombinace tak, aby trestní sankce odpovídala co nejvíce zvláštnostem konkrétního případu. Soud musí při svém zvažování, jaký druh trestu a v jaké výši uložit, respektovat všechny základní zásady trestání a zároveň zohlednit všechny zákonné předpoklady, které pro uložení konkrétního trestu stanoví zákon.“ (KRATOCHVÍL, J. a kol, 2009, s. 476n.).

²⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. První vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009, s. 374.

³⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I.*, § 1-139. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, v tisku.

³¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Samostatně uložený trest domácího vězení by nemusel vést u některých pachatelů k výrazné změně běžného způsobu života, proto má soud možnost uložit k výkonu tohoto trestu i další vhodná přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti, které by měly přispět k tomu, aby odsouzený vedl řádný život. Opět se zde využívá principu soudní individualizace. Výčet přiměřených omezení nebo povinností je pouze demonstrativní a soud tedy může uložit i jiné. U mladistvých se však jedná o taxativní výčet výchovných opatření a nelze tak uložit jiná než ta, která jsou zmíněna v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Nejčastěji ukládané omezení se bude nejspíše týkat zákazu požívání alkoholu a jiných návykových látek. Tento zákaz mohou nově kontrolovat i probační pracovníci, kteří mají k dispozici testery jak na alkohol, tak i na další návykové látky. Soud může pachateli trestného činu také uložit, aby podle svých sil nahradil způsobenou škodu. U trestu domácího vězení se nestanovuje žádná zkušební doba, proto se výkon přiměřených opatření a povinností, stejně jako doba, za kterou by měl pachatel svoji škodu nahradit, vztahuje pouze na dobu výkonu trestu nebo kratší („tj. na dobu od odsouzení do skončení jeho výkonu“).³²

Pokud dospělý pachatel poruší některé z nařízených omezení nebo povinností, nebo mladistvý pachatel poruší některé z nařízených výchovných opatření, stejně tak pokud podle svých sil nenahradí škodu způsobenou trestným činem, může mít soud za to, že došlo k maření výkonu trestu domácího vězení a může navrhnout přeměnu trestu podle § 61. „Vždy je však třeba z tohoto hlediska hodnotit komplexně

³² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I.*, § 1-139. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, v tisku.

celé chování odsouzeného v průběhu výkonu trestu domácího vězení, a nikoli jen izolovaně, např. nesplnění jednoho přiměřeného omezení nebo přiměřené povinnosti.“³³

(6) Jde-li o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit, a to samostatně nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4³⁴, též některá z výchovných opatření³⁵ uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé.³⁶

V zákoně není jasně stanoveno, kdo jsou pachatelé ve věku blízkém věku mladistvých. „Pro tuto věkovou kategorii je příznačné, že se zde jedná o pachatele sice již fyzicky vyspělé, ale sociálně a duševně dosud nezralé. V praxi jde nejčastěji o pachatele ve věku do 20 let, popř. pokud to je

³³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I.*, § 1-139. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, v tisku.

³⁴ § 48 odst. 4: Soud může jako přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uložit zejména

podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace,
podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy,
podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným
léčením podle tohoto zákona,

podrobit se vhodným programům psychologického poradenství,
zdržet se návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných
společenských akcí a styku s určitými osobami,
zdržet se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných
osob,

zdržet se hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek,
zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek,
uhradit dlužné výživné nebo jinou dlužnou částku,
veřejně se osobně omluvit poškozenému, nebo
poskytnout poškozenému přiměřené zadostiučinění.

³⁵ § 15 odst. 2: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže řadí mezi výchovná opatření

a) dohled probačního úředníka
b) probační program
c) výchovné povinnosti
d) výchovná omezení
e) napomenutí s výstrahou.

³⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů.

odůvodněno jejich rozumovou a mravní vyspělostí, až do dovršení 21 let.“³⁷

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, navíc speciálně neupravuje obecnou úpravu trestu domácího vězení pro mladistvé, z tohoto důvodu jim je možné tento trest uložit v nezměněné podobě za spáchané provinění. Další ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže nezapomínají na odlišné potřeby dospívajících a řadí výchovné a preventivní působení na první místo. V tomto případě je nutné brát v úvahu věk pachatelů, jejich nezralost a neukončený rozumový a mravní vývoj. Uložením trestu domácího vězení by nemělo dojít k omezení „v zapojení v zájmových kroužcích, sportovních klubech a jiných sdruženích či aktivitách, které se příznivě podílejí na rozvoji jejich osobnosti a prosociálního způsobu života vůbec“³⁸. Cílem této sankce rozhodně není zabrzdit či zvrátit vývoj mladistvých, ale nasměrovat je tím správným směrem. Jak zákon uvádí, hraje v těchto případech důležitou roli také rodinné a výchovné prostředí, to mladistvé ovlivňuje a může pozitivně působit na hladký průběh výkonu trestu a nápravě pachatelů, nebo v opačných případech zcela zmařit výkon trestu.

U mladistvých může být tento typ trestní sankce vnímán jako velký zásah do osobního života. V období, kdy si vytvářejí síť přátel a osobních známostí, by takto intenzivní dohled mohli snášet mnohem negativněji než dospělí pachatelé, kteří jsou vděční za to, že mohou zůstat doma se svou rodinou. To by mohlo u mladistvých vést až

³⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I.*, § 1-139. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, v tisku.

³⁸ Tamtéž.

k recidivě nebo nevhodnému způsobu chování, což by mohlo vygradovat až ke vzdoru, porušení podmínek a následné přeměně trestu na nepodmíněný. Proto je na soudcích a probačních pracovnících, aby spolehlivě rozpoznali případy, ve kterých je vhodné tento typ trestní sankce uložit.

„Zvláště v této věkové kategorii ... může proto vhodná kombinace výchovného opatření s trestem domácího vězení znamenat pro další budoucnost odsouzeného více, než by se na první pohled mohlo zdát.“³⁹

Trest domácího vězení byl dříve označován za tzv. trest s náhradou, proto byly v zákoně pod § 61 uvedené sankce pro případ, že odsouzený trest poruší, nebo ho bude jiným způsobem mařit. Novelou č. 330/2011 se zásadně mění původní znění tohoto paragrafu a způsob přeměny trestu domácího vězení. „Byl tedy zaveden obdobný model sekundárního sankcionování (tj. postihu reagujícího na porušení podmínek alternativního trestu), který české trestní právo zná v souvislosti s trestem obecně prospěšných prací a který v rámci trestu domácího vězení používá např. slovenská právní úprava (srov. § 53 odst. 4 slovenského trestního zákona, tj. zákona č. 300/2005 Z. z.).“⁴⁰ Dále je v trestním řádu pod § 334g upraveno i nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody.

³⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I., § 1-139*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, v tisku.

⁴⁰ ŠČERBA, F. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011* Sb. Trestněprávní revue, 2012, č. 1.

§ 61 Přeměna trestu domácího vězení

Jestliže se pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest domácího vězení nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu; přitom každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody.⁴¹

Pokud odsouzený poruší jednu z uvedených podmínek v rozhodné době (tj. od doby, kdy rozsudek o trestu domácího vězení nabyl právní moci, do doby jeho skončení), může soud rozhodnout o přeměně tohoto trestu. Není však nikde uvedeno, do jaké doby může soud zjišťovat skutečnosti, které by měly vliv na přeměnu trestu, ani dokdy musí soud o této přeměně rozhodnout. „Proto zde platí obecná lhůta k promlčení výkonu trestu.“⁴² Soud musí být informován o průběhu výkonu trestu domácího vězení. Kontrola je prováděna namátkově v místě výkonu trestu úředníkem Probační a mediační služby, kterému musí odsouzený umožnit vstup do obydlí, nebo pomocí detekce pohybu, tzv. nesnímatelným elektronickým náramkem. Pokud probační pracovník vyhodnotí nastalou situaci jako maření výkonu a účelu trestu domácího vězení, je povinen tuto skutečnost sdělit bezodkladně soudu, který tento trest nařídil. V budoucnu, až bude uveden do činnosti

⁴¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I.*, § 1-139. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, v tisku.

elektronický monitorovací systém, bude odsouzený zároveň v kontaktu i s provozovatelem tohoto dohledu.

Trest domácího vězení lze odložit, přerušit nebo od něj upustit. V těchto konkrétních případech je však důležité nastalou situaci správně a spolehlivě rozpoznat. V současné době hraje hlavní roli v podávání nestranných informací právě Probační a mediační služba, která může soudu navrhnout další postup. Zajímavé je, že „nevedení řádného života však u trestu domácího vězení oproti trestu obecně prospěšných prací není důvodem přeměny domácího vězení v trest odnětí svobody, ač by to jistě bylo účelné, a byť pro toto zvýhodnění odsouzeného k domácímu vězení logický důvod neexistuje.“⁴³

Novelou č. 330/2011 se výrazně zpřísnily podmínky pro přepočítání trestu domácího vězení v trest odnětí svobody. Nově se počítá každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení za jeden den odnětí svobody, což v konečném součtu může být až dva roky vězení, pokud nebyl výkon trestu domácího vězení ani započat. „Rozhodne-li soud o přeměně nevykonaného trestu domácího vězení nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody, zároveň s tím obligatorně stanoví jak způsob výkonu trestu odnětí svobody, tak i jeho délku podle přepočtu nevykonané části trestu domácího vězení. Z povahy věci i z požadavku rozhodnout o způsobu výkonu trestu odnětí svobody vyplývá, že vždy jde o přeměnu na *nepodmíněný trest odnětí svobody*.“⁴⁴ Způsob, kterým odsouzený podmínky výkonu trestu domácího vězení porušil, nemá vliv na typ věznice, kam by měl být odsouzený umístěn,

⁴³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I.*, § 1-139. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, v tisku.

⁴⁴ Tamtéž.

soud k těmto skutečnostem však může přihlédnout. Jinak je tomu u mladistvých, kteří jsou umístováni do věznic nebo na zvláštní oddělení pro ně určená. Dokud soud nerozhodne o přeměně trestu, odsouzenému nekončí povinnost dodržovat podmínky trestu domácího vězení.

2.4 Výkon trestu domácího vězení

Přesný postup výkonu trestu domácího vězení nalezneme ve třetí části nového trestního zákona, hlava XXI., oddíl 3., paragraf 334a-334g.⁴⁵

Zde je v § 334a upraven postup předsedy senátu soudu prvního stupně. Jakmile se rozhodnutí o trestu stane vykonatelným, zašle předseda odsouzenému a příslušnému středisku Probační a mediační služby nařízení o výkonu trestu. Zároveň určí počátek a místo výkonu trestu.

Obsah tohoto nařízení, v rámci kterého je stanoveno nejen místo výkonu domácího vězení, ale i způsob kontroly (jak detekci pohybu pomocí tzv. nesenímelného elektronického náramku, tak i namátkovou kontrolou v místě výkonu trestu, prováděnou úředníkem Probační a mediační služby) je upraven paragrafem 334b.

Důsledky nedodržování podmínek výkonu trestu domácího vězení, včetně nedodržování uložených přiměřených omezení a povinností obsahuje § 334c. Tuto skutečnost je nutno bezodkladně nahlásit soudu, který o výkonu trestu rozhodl.

Odklad a přerušování výkonu trestu domácího vězení řeší § 334d. Předseda senátu může z důležitých důvodů na

⁴⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

potřebnou dobu odložit nebo přerušit výkon trestu, tato doba se nezapočítává do doby výkonu trestu.

Změna podmínek výkonu trestu domácího vězení je uvedena v § 334e. Tato změna se týká místa a doby výkonu trestu, stejně tak změn týkajících se přiměřených omezení a povinností stanovených odsouzenému. Přitom nesmí být v neprospěch odsouzeného změněn počet hodin v týdnu, po které se má odsouzený zdržovat v obydlí, a rozsah přiměřených omezení a přiměřených povinností.

Upuštění od výkonu trestu upravuje § 334f. Pokud odsouzený byl nebo má být vydán do ciziny nebo předán jinému členskému státu Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu, musí o upuštění celého nebo zbylé části výkonu trestu rozhodnout ministr spravedlnosti. Nedojde-li k vydání, předání odsouzeného, anebo se v těchto případech vydaný, předaný nebo vyhoštěný odsouzený vrátí, rozhodne soud o vykonání trestu. Soud může upustit od výkonu celého nebo zbytku trestu, jestliže je nebo má být odsouzený vyhoštěn, anebo onemocněl-li odsouzený nevléčitelnou životu nebezpečnou nebo nevléčitelnou duševní nemocí nebo z jiných obdobně závažných důvodů.

O přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody rozhodne předseda senátu na návrh probačního úředníka nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání. Proti rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek. (§ 334g)

Odsouzený je povinen hradit náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení. Ministerstvo spravedlnosti upravuje

vyhláškou podrobnosti kontroly výkonu trestu domácího vězení.⁴⁶

⁴⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

3. Probační a mediační služba a její úkoly v oblasti trestní justice

„Probační a mediační služba České republiky (dále jen PMS ČR) byla založena na základě stejnojmenného zákona č. 257, který byl parlamentem přijat v roce 2000 a v účinnost vstoupil k 1. 1. 2001.“⁴⁷ Činnost PMS ČR se dělí na dvě základní oblasti: mediační a probační. Rozsah a zaměření práce, kterou se PMS ČR zabývá, se od počátku této instituce značně rozrostly. Její významnou část tvoří práce s dětmi a mladistvými. Jedná se zejména o zajištění výkonu výchovných a trestních opatření (dohled probačního úředníka, společensky prospěšná činnost). Při práci s mládeží využívá PMS ČR i externí akreditované probační programy. PMS ČR se věnuje v rámci svých činností také obětem trestných činů. Dále zajišťuje dohled nad podmíněně odsouzenými. Ve vykonávacím řízení pod pojmem „parole“ zajišťuje činnost, která souvisí s podmíněně propuštěnými z výkonu trestu odnětí svobody. PMS ČR hraje zásadní roli při kontrole výkonu alternativních trestů, jako jsou obecně prospěšné práce, trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce nebo trest domácího vězení, kterým se zabývám ve své práci.⁴⁸

3.1 Dohled a pomoc

Probační a mediační služba České republiky slouží jako prostředník při řešení konfliktů a obnově vztahů ovlivněných trestnou činností. Dohlíží na vykonávání alternativních trestů a odklonů v trestním řízení. PMS ČR

⁴⁷ ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D.(eds.). *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál s. r. o., 2010, s. 9.

⁴⁸ *Probační a mediační služba, odborné činnosti* [online]. 2002-2011 [cit. 2011-19-10]. Dostupný z WWW: <<https://www.pmscr.cz/odborne-cinnosti/>>.

integruje pachatele trestných činů zpět do společnosti. Realizace těchto cílů vyžaduje individuální práci a odborné vedení obviněných a odsouzených.

„Dohled je opatření, které soudce / státní zástupce ukládá, považuje-li za důležité po určitou dobu sledovat a kontrolovat chování pachatele. Dohled spočívá v odborném vedení a pomoci pachateli ke změně chování. Vede ke snížení rizika opakování trestné činnosti a tím k ochraně společnosti před další kriminalitou.“⁴⁹

Mimo to PMS ČR zajišťuje dva speciální typy pomoci. „Obsahovou náplň předrozsudkové fáze tvoří tzv. *soudní pomoc*, jako další forma činnosti se vyvinula tzv. *včasná pomoc*, představující alternativu k vazbě, s níž je navíc spojena možnost dohledu nad chováním obviněného a pomoci při jeho resocializaci.“⁵⁰

„Soudní pomoc představuje jednu z možností „informačního servisu“ pro orgány činné v trestním řízení, jejímž cílem je především posílení individualizace řešení trestních případů.“⁵¹ Probační úředník získává aktuální informace o osobě obviněného, jeho rodinné situaci. Na základě souhlasu obviněného jsou tyto informace poskytovány soudu nebo státnímu zástupci. Spoluúčast obviněného při tvorbě této zprávy, ale i výpovědi osob z klientova sociálního okolí zesiluje výsledný efekt této činnosti. Výsledná zpráva, kterou předkládá probační pracovník soudu, obsahuje jeho stanovisko včetně odborného posouzení

⁴⁹ Leták PMS ČR Dohled [online]. [cit. 2011-19-10]. Dostupný z WWW: <https://www.pmscr.cz/download/PMS_letak_Dohled_cz_nahled.pdf>.

⁵⁰ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kolektiv. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 253.

⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, O., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., ŠTERN, P. *K některým teoretickým a praktickým otázkám probační služby*. Trestní právo. 1997, č. 7-8, s. 18.

možností dalšího výchovného působení na obviněného. „Za účelem zefektivnění trestního řízení je žádoucí, aby probační pracovník v rámci soudní pomoci do případu vstupoval v co nejkratším stadiu trestního řízení.“⁵²

„Včasná pomoc je svou povahou blízká probačnímu dohledu s tím rozdílem, že jde o činnost předcházející pravomocnému rozhodnutí soudu.“⁵³ Jde o činnost probačního pracovníka v případech, kdy byla soudem zvolena alternativa k pobytu obviněného ve vazbě, nebo byl obviněný z vazby na základě slibu propuštěn a zavázal se k součinnosti s PMS ČR, nebo mu byla tato součinnost soudem uložena. Dále lze včasnou pomoc aplikovat v případě, kdy byl obviněný ponechán na svobodě. Tato činnost je doprovázena i shromažďováním informací o obviněném (viz „soudní pomoc“). „Včasná pomoc umožňuje včasný kontakt s klientem, který poskytuje šanci motivovat klienty k tomu, aby se v budoucnu nedostali znovu do konfliktu se zákonem, případně byl tento konflikt oddálen.“⁵⁴

Hlavním úkolem při práci s pachateli je „obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizace.“⁵⁵ Podle zákona 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, mají její pracovníci nabídnout obviněnému individuální pomoc a působit na něj tak, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově

⁵² HRUŠÁKOVÁ, O., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., ŠTERN, P. *K některým teoretickým a praktickým otázkám probační služby*. Trestní právo. 1997. č. 7-8., s. 18.

⁵³ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kolektiv. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 253n.

⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, O., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., ŠTERN, P. *K některým teoretickým a praktickým otázkám probační služby*. Trestní právo. 1997. č. 7-8., s. 18.

⁵⁵ Poslání a cíle PMS ČR [online]. 2002-2011 [cit. 2011-19-10]. Dostupný z WWW: <<https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile>>.

narušených právních i společenských vztahů. PMS ČR má za úkol působit preventivně v otázce kriminality.

PMS ČR pracuje též s oběťmi trestních činů. Snaží se zmírňovat dopady trestné činnosti na oběti, zajišťuje bezpečnou spolupráci s nimi. Zároveň jim napomáhá aktivně se podílet na vlastním odškodnění, na obnovení pocitu bezpečí a spravedlnosti. PMS ČR spolupracuje také s oběťmi trestných činů, jejichž pachatelé vykonávají trest domácího vězení. Tato činnost je nedílnou součástí práce probačního úředníka. Ten se zajímá i o postoj odsouzeného k oběti nebo poškozené organizaci. S odsouzeným jsou konzultovány možnosti náhrady škody, odsouzený je také upozorněn, že o těchto věcech bude úředník podávat informace oběti (nebo poškozené organizaci). Oběť nebo poškozená organizace jsou o těchto skutečnostech písemně vyrozuměny. Pokud je případ vhodný pro zprostředkování mediace a pokud oběť a pachatel s jejím provedením souhlasí, provede ji probační úředník - specialista na přípravné řízení a mediaci. O výsledku bude probační úředník - specialista na trest domácího vězení informován. Pro oběti trestných činů je na internetových stránkách nebo středisku PMS ČR k dispozici informační leták „Průvodce oběti trestného činu“.⁵⁶

3.2 Profesní příprava pracovníků

Základní kvalifikační předpoklady pracovníků Probační a mediační služby jsou upraveny v zákoně 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Pracovníky PMS ČR jsou myšleni asistenti a úředníci Probační a mediační služby. Asistentem může být osoba starší 21 let, která je způsobilá k právním úkonům a získala středoškolské vzdělání

⁵⁶ Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR, s. 13-14.

humanitního směru a dále absolvovala povinný vzdělávací kurz. Úředníkem musí být bezúhonná, k právním úkonům způsobilá osoba s ukončeným vysokoškolským studiem humanitního směru v magisterském studijním programu. Probační úředník musí absolvovat specializační kurz, který musí ukončit úspěšně složenou odbornou zkouškou. Prováděním úkonů spojených s alternativním trestem domácího vězení, je pověřen a speciálně vyškolen probační úředník – specialista na trest domácího vězení.

3.3 Kontrola výkonu trestu domácího vězení

Podle trestního řádu je PMS ČR pověřena kontrolou výkonu trestu domácího vězení, a to ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému.

Kontrola je možná dvojím způsobem:

- a) namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem,
- b) detekcí pohybu prostřednictvím elektronického zařízení.⁵⁷

Elektronický monitoring a namátkové kontroly probačního úředníka představují ideální model fungování kontroly trestu domácího vězení. Kontrola výkonu trestu, tak jak je popsána v § 334b, je naplněna pouze zpola. PMS ČR hraje v současné době hlavní úlohu při kontrole výkonu trestu domácího vězení. Odsouzený je povinen probačnímu úředníkovi umožnit vstup do místa výkonu trestu.

Na základě schváleného vládního materiálu Ředitelství PMS ČR ve spolupráci s vedoucími PMS ČR v rámci jednotlivých soudních krajů obsadilo nově vytvořených

⁵⁷ Předpis č. 456/2009 Sb. (§ 334b) *Vyhláška o kontrole výkonu trestu domácího vězení.*

90 míst probačních úředníků. Toto personální posílení bylo nutné z hlediska vytíženosti probačních úředníků, kteří by kvůli nově vzniklému právnímu institutu nemohli plnit svoji každodenní pracovní činnost. Posílení umožňuje vytvoření specializace probačního úředníka pro oblast trestu domácího vězení, a to v počtu jeden pracovník na každém středisku PMS ČR (větší krajská města více než jeden). Každé středisko je také nově vybaveno služebním vozidlem. Probační úředník pořizuje záznam o každé jím provedené kontrole a o každém osobním jednání s odsouzeným a záznam zakládá do dokumentace vedené u střediska PMS.

Podle metodického postupu úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení se činnost probačního úředníka může dělit na postup v rámci trestního řízení ve fázi před uložením trestu, zjištění informací potřebných k projednání podmínek pro nařízení trestu domácího vězení, činnost probačního úředníka v rámci výkonu kontroly trestu.

3.4 Postup probačního úředníka - specialisty na trest domácího vězení před uložením trestu

PMS ČR může vstupovat do případu již ve fázi trestního řízení před rozhodnutím o vině a následném uložení trestu. Činnost pracovníka se zaměřuje na realizaci tzv. institutu předběžného šetření. Obviněnému se nabízí možnost rozšířit spolupráci s PMS ČR, ale to pouze v případech, které odpovídají podmínkám pro možnost uložení tohoto trestu, vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu a zároveň musí obviněný s touto spoluprací souhlasit. Je nutné též informovat orgány činné

v trestním řízení, pokud bylo předběžné šetření zahájeno jinak než z jejich podnětu.⁵⁸

Smyslem realizace institutu předběžného šetření je:

- a. zjištění základních informací k osobě obviněného;
- b. zmapování jeho stávající situace (aktuálních bytových a sociálních poměrů obviněného a dalších okolností);
- c. poznání okolností spáchaného trestného činu z hlediska možných rizik a potřeb pachatele;
- d. zjištění postoje pachatele ke spáchanému trestnému činu a míry jeho odpovědnosti za řešení jeho následků;
- e. objasnění potřeb a zájmů oběti trestného činu;
- f. rozpoznání vhodnosti uložení trestu domácího vězení a identifikace případných rizik znemožňující jeho výkon, včetně zjištění míry motivace pachatele podrobit se výkonu případně uloženého trestu domácího vězení.⁵⁹

Probační úředník vede o předběžném šetření záznam, který bude předložen soudu, jenž bude rozhodovat o uložení tohoto trestu.

Jedná-li se o mladistvého pachatele, je třeba posoudit další aspekty, které podpoří nebo naopak vyloučí vhodnost uložení trestu domácího vězení. Skutečností, která hovoří proti uložení trestu domácího vězení pro mladistvého, je především jeho rodinná situace. Probační úředník - specialista na trest domácího vězení musí spolupracovat

⁵⁸ Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR, s. 5.

⁵⁹ Tamtéž.

s probačním úředníkem - specialistou na mládež. Metodika pro tento případ je řešena samostatně.

Informace o obviněném získává probační úředník na základě předem smluvené schůzky na středisku Probační a mediační služby. Tuto konzultaci může vést buď probační úředník - specialista na trest domácího vězení (je pověřen tímto úkonem orgány činnými v trestním řízení), nebo probační úředník - specialista na přípravné řízení (až po jeho žádosti do případu vstupuje specialista na trest domácího vězení, který s obviněným dále spolupracuje). V rámci úvodní schůzky na středisku Probační a mediační služby je dojednána možnost návštěvy obviněného v místě jeho bydliště. Návštěva obviněného v místě bydliště je důležitá, protože jsou zjišťovány informace, které jsou zohledňovány soudem při případném uložení trestu. Úředník zjišťuje překážky a rizika, která by mohla mít vliv na uložení trestu. Pracovník musí o těchto rizicích informovat orgány činné v trestním řízení.

Návštěva klienta je možná ve třech situacích⁶⁰:

1. situace - návštěva uskutečněná v rámci institutu předběžného šetření, tedy v době probíhajícího přípravného řízení nebo řízení před soudem;
2. situace - návštěva v bodě, kdy byl trest domácího vězení pravomocně uložen, ale ještě nebyl nařízen;
3. situace - návštěva uskutečněná v místě bydliště odsouzeného za účelem provedení kontroly výkonu trestu domácího vězení.

⁶⁰ Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR, s. 7-8.

3.5 Zjišťování informací potřebných k projednání podmínek pro nařízení trestu domácího vězení

Obdobně postupuje probační úředník i v této fázi. Cílem je lépe poznat odsouzeného, zjistit informace důležité pro soudní rozhodnutí o stanovení počátku a místa výkonu trestu. Dále pak je nutné vytvořit prostor odsouzenému k obstarání si svých záležitostí, týkajících se urovnání svých osobních, rodinných, bytových nebo pracovních poměrů. Probační úředník začne vykonávat svou práci v momentě, kdy obdrží od soudu pravomocné rozhodnutí o uložení trestu domácího vězení a kopii písemného slibu obviněného a opis rejstříku trestů. Pracovník PMS si může od soudu vyžádat i další podklady důležité k projednání případu (znalecký posudek, údaj o výši škody, kontakt na poškozeného apod.). Probační úředník vyjedná s klientem schůzku, tematicky je toto setkání podobné úvodní konzultaci prováděné v rámci předběžného šetření, poučí klienta o výkonu trestu domácího vězení a domluví si návštěvu v místě bydliště. Tato návštěva je zaměřena na prohlídku obydlí. Je dobré, aby byli přítomni i ostatní členové domácnosti. Úředník také zjišťuje technickou stránku výkonu trestu domácího vězení. Informuje klienta o způsobu provádění namátkové kontroly a pro přesnost provede s odsouzeným názornou simulaci kontroly. Dále zodpoví veškeré dotazy jak odsouzeného, tak i spolubydlících. Probační úředník provede písemný záznam o návštěvě a zároveň všechny poznatky shrne do projednání podmínek výkonu trestu domácího vězení.

3.6 Činnost probačního úředníka - specialisty v rámci výkonu kontroly trestu domácího vězení

Podle metodického postupu záleží na tom, v jaké fázi se nachází spolupráce probačního úředníka s odsouzeným, zda

již proběhla úvodní konzultace na středisku Probační a mediační služby a první šetření v místě výkonu trestu domácího vězení. Pokud tato úvodní činnost neproběhla, je nutné pozvat odsouzeného na středisko a provést úvodní konzultaci, zároveň je nutné dojednat první návštěvu odsouzeného v místě výkonu trestu domácího vězení. O návštěvě odsouzeného informuje probační úředník vedoucího pořádkové služby daného obvodního (místního) oddělení Policie České republiky. Tím je zajištěna bezpečnost úředníka, dochází ke vzájemné spolupráci s daným orgánem, která je nutná při výměně informací a umožňuje předcházení možných rizik ze strany obviněného. Probační úředník ve vlastním zájmu a kvůli své bezpečnosti provede první návštěvu v denních hodinách. Může požádat místní orgán policie o doprovod. O šetření v místě výkonu trestu domácího vězení je úředník povinen vést dokumentaci. Zaměřuje se na to, zda klient dodržuje podmínky uloženého trestu, plní všechny uložené povinnosti a omezení, vede řádný život, snaží se o náhradu škody vzniklou trestním činem. Probační úředník je též osoba, která napomáhá klientovi i při řešení běžných problémů v průběhu trestu. Je v kontaktu s rodinou nebo lidmi, se kterými klient obývá společnou domácnost. Je-li to nutné, nabízí poradenství a odbornou pomoc, tím napomáhá odsouzenému vést řádný život a snížit tak možnost porušení uloženého trestu nebo recidivy.⁶¹

3.6.1 Proces provádění návštěvy - namátkové kontroly

Frekvence prováděných kontrol je nepravidelná a záleží na probačním úředníkovi - specialistovi na trest domácího

⁶¹ Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR, s. 10.

vězení. Tuto kontrolu mohou provádět i další pracovníci Probační a mediační služby, kteří jsou touto činností pověřeni, a to na základě následujících skutečností:

- a. osobnost klienta a jeho motivace k výkonu trestu domácího vězení,
- b. jeho dosavadní zodpovědnost a spolehlivost při výkonu trestu domácího vězení,
- c. závažnost spáchaného trestného činu, za nějž je trest domácího vězení uložen,
- d. míra rizika vyplývajícího z případného maření trestu domácího vězení a nedostatečné kontroly,
- e. výsledky doposud realizovaných kontrol,
- f. existence uložených přiměřených povinností a omezení a vymezení jejich obsahu a způsobu kontroly.

Probační úředník provádí kontrolu osobně, kdykoli ve stanoveném čase, a to nejméně 3x do měsíce. Frekvence se může zvýšit na základě zjištěných okolností a chování odsouzeného. Kontrolu provádí vždy v doprovodu další osoby (probační úředník / asistent, Policie ČR nebo strážník obecní policie), přičemž zaměstnanec policie nebo obecní strážník nemají právo vstupovat do obydlí odsouzeného, pokud nemají podezření, že v místě výkonu trestu došlo nebo by mohlo dojít ke spáchání trestného činu. Asistence Policie ČR při namátkových kontrolách vyplývá z ustanovení § 21 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR. Další možností prováděné kontroly je tzv. vzdálená kontrola, která je prováděna pomocí telefonátu na pevnou linku v místě výkonu trestu nebo přes web kameru apod.

Probační úředník má povinnost se před vstupem do obydlí odsouzeného prokázat svým služebním průkazem. Stejně tak

požádá klienta o identifikaci občanským průkazem nebo náhradním dokladem, prokazujícím jeho totožnost. Úředník může zvážit, zda využije svého práva vstupovat do obydlí, nebo provede kontrolu zvenku u vstupu do obydlí odsouzeného.

V metodickém postupu se dále uvádí, že je probační úředník povinen z každé namátkové kontroly zhotovit „Záznam o kontrole“, který odsouzený, je-li přítomen, podepisuje. V opačném případě, poruší-li odsouzený stanovenou dobu výkonu trestu, zaznamená úředník tuto skutečnost do záznamu o kontrole, zároveň vyplní formulář „Sdělení o porušení trestu domácího vězení“ a zanechá jej pro odsouzeného na viditelném místě. Odsouzený má povinnost kontaktovat probačního úředníka ve stanovenou dobu a doložit důvod porušení výkonu trestu.

Další povinností probačního úředníka je informovat soud o průběhu výkonu trestu domácího vězení, a to formou zpráv zasílaných v intervalech 1x za šest měsíců, pokud není stanoveno jinak. Pro tento účel je využíván formulář „Zpráva o průběhu trestu domácího vězení“. V tomto formuláři zaznamená úředník průběh výkonu trestu, všechna porušení a doložení těchto porušení, stejně tak i svůj vlastní názor na to, zda klient plní uložené povinnosti a omezení, a navrhuje další postup. Stanovisko odsouzeného je zachyceno prostřednictvím vyjádření probačního úředníka, a není proto nutný jeho souhlas či podpis pod touto zprávou. Klient obdrží kopii této souhrnné zprávy.⁶²

⁶² Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR, s. 11-12.

3.6.2 Postup probačního úředníka při zjištění nedodržení podmínek výkonu trestu domácího vězení

Pro výkon trestu domácího vězení je důležité, aby odsouzený dobře pochopil způsob a podmínky nutné k výkonu trestu. Probační úředník je povinen svému klientovi pečlivě vysvětlit, kde se musí v určené době nacházet, jeho osobní zodpovědnost a nutnost dosažitelnosti. Zároveň klient musí vědět, jaké situace a chování by mohly znamenat maření výkonu trestu domácího vězení. Odsouzený je zodpovědný za bezproblémový chod výkonu trestu domácího vězení. Je povinen oznamovat svoji předvídatelnou nepřítomnost (pracovní povinnosti, lékařské ošetření apod.). Je možné, že v průběhu výkonu trestu dojde k nepředvídatelné situaci, kdy obviněný poruší pravidla pro výkon bez předchozí domluvy. V tomto případě je klient povinen svoji nepřítomnost neprodleně ohlásit, jakmile mu to situace dovolí, a to vhodnou formou (telefonicky nebo osobně na středisku Probační a mediační služby, pomocí SMS zprávy nebo elektronicky e-mailem). Dále je nutné, aby se poté, co dojde k nepředvídatelnému porušení výkonu trestu, klient dostavil v nejbližší nadcházející pracovní den k probačnímu úředníkovi a doložil důvody své nepřítomnosti v daném čase na určeném místě. Pokud se tak nestane, nebo důvody nebudou dostatečně doloženy, může probační úředník takovou situaci vyhodnotit jako maření výkonu a účelu trestu domácího vězení a tuto skutečnost sdělí bezodkladně soudu, který tento trest nařídil. Kopii sdělení obdrží i odsouzený. Probační úředník vyhodnocuje situaci a spolu se sdělením o maření výkonu a účelu trestu může soudu doporučit, aby nařídil přeměnu trestu domácího vězení v trest odnětí svobody. Podle původní platné právní úpravy, rozhodoval soud o nařízení výkonu náhradního trestu. S tímto návrhem

nekončí odsouzenému povinnost zdržovat se v určenou dobu na určeném místě, které mu byly trestem stanoveny, stejně tak probační úředník pokračuje v provádění namátkových kontrol.⁶³

3.6.3 Rozhodování o odkladu, přerušení, změně, upuštění od trestu domácího vězení

Výkon trestu domácího vězení spočívá v důvěře probačního úředníka k odsouzenému. Ten ve vlastním zájmu dokládá veškeré změny ve svém osobním životě, které mají vliv na průběh trestu. Má-li probační úředník za to, že došlo v životě odsouzeného ke změně, která významně mění situaci ve výkonu trestu a vyžaduje jeho odklad, přerušení nebo změnu místa a doby trestu domácího vězení, podá zprávu soudu, který o trestu rozhodl, s návrhem o provedení úpravy. Je nutné, aby odsouzený dodal veškeré podklady o existenci okolností vedoucích k této změně. Do doby, než bude rozhodnutí soudu pravomocné, probíhají namátkové kontroly i nadále. Pokud se jedná o změnu místa výkonu trestu do jiného okresu, postupuje probační úředník bez prodlevy podle Spisového řádu PMS ČR, který upravuje postup probačních spisů mezi jednotlivými středisky PMS ČR.⁶⁴

3.6.4 Ukončení práce s odsouzeným k trestu domácího vězení a uzavření spisu v Lotus Notes.

Činnost probačního úředníka s odsouzeným končí v momentě podání závěrečné zprávy o průběhu výkonu trestu domácího vězení. Probační úředník v této zprávě hodnotí a rekapituluje průběh výkonu trestu. Zároveň se vyjadřuje k osobě odsouzeného, reflektuje jeho spolupráci a snahu

⁶³ Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR, s. 12-13.

⁶⁴ Tamtéž. s. 13.

napravit svoji vinu, odčinit způsobenou škodu a narovnat vztahy s poškozeným, stejně tak změny v chování a životní situaci klienta. Na závěr se probační úředník jasně vyjádří, zda byl účel trestu naplněn, odsouzený splnil všechny uložené povinnosti a omezení a trest domácího vězení nemařil. Probační úředník navrhne soudu podle výsledku této zprávy další postup. Odsouzený je se zněním zprávy osobně seznámen na středisku PMS ČR. Pokud výkon trestu splnil svůj účel, ukončuje se probační spis u PMS ČR formou „Závěrečné zprávy o vykonání trestu“, v opačném případě „Zprávou o nenaplnění povinnosti ve zkušební době nebo nevykonání alternativního trestu“ a u orgánů činných v trestním řízení formou „OČTŘ ukončil bez vydání rozhodnutí“, v opačném případě se ukončí podle pravomocného rozhodnutí soudu.⁶⁵

3.7 Elektronický monitoring

„V průběhu uplynulých let, případně desetiletí, se obsah tohoto pojmu vyvíjel v závislosti na tom, jaké možnosti nabízely tehdejší technologie. S elektronickým sledováním se započalo v USA na počátku 80. let, v současné době se realizuje ve 12 evropských státech, nejrozšířenější je patrně v Anglii a ve Walesu.“⁶⁶

Elektronické monitorování je v dnešní době možné dvěma způsoby. První možnost je prostřednictvím elektronického náramku spojeného s řídicí jednotkou v bytě odsouzeného nebo druhá možnost prostřednictvím vysílačky umístěné na těle odsouzeného. V České republice se počítá se zavedením prvního typu elektronické kontroly. Odsouzený by měl na

⁶⁵ Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR, s. 14.

⁶⁶ KRÁL, V. *Domácí vězení - další alternativní trest?* Trestněprávní revue. VI., 2007, č. 8, s. 237.

těle (na noze) upevněn plastový náramek s elektrickým obvodem, jehož součástí by bylo i malé zřízení, které vysílá po celou dobu pobytu doma signál přijímaný řídicí jednotkou, v níž je zabudovaná vysílačka a jednoduchá pevná linka. Tato jednotka je umístěna v domácnosti odsouzeného, je individuálně nastavitelná na příjem signálu, což umožňuje pohodlný pohyb po bytě, ale již neumožňuje odsouzenému zdržovat se v okolí svého domu (např. na zahradě, terase aj.).

„Pokud je navázáno spojení mezi náramkem a řídicí jednotkou, tedy pokud se odsouzený zdržuje ve svém bytě, řídicí jednotka to v pravidelných několikaminutových intervalech sděluje kontrolnímu středisku, které průběh sledování eviduje prostřednictvím počítače. V okamžiku, kdy je spojení přerušeno, upozorní řídicí jednotka středisko, které automaticky vzniklou situaci vyhodnocuje.“⁶⁷ Odsouzený se může volně pohybovat v určené době, tuto skutečnost počítač v kontrolním středisku pouze eviduje, dojde-li však k porušení této doby, vyšle řídicí jednotka signál kontrolnímu středisku. Poté je zaměstnancem telefonicky a terénním pracovníkem osobně zjišťována příčina poruchy. „Pokud je příčinou poruchy chování odsouzeného, podle míry zavinění nebo recidivy takového chování kontrolní středisko informuje buď probačního úředníka, nebo soud. Důležité je, že reakce na porušení podmínek, včetně např. nařízení náhradního trestu odnětí svobody následuje řádově v hodinách. Odsouzený, který se

⁶⁷ KRÁL, V. *Domácí vězení - další alternativní trest?* Trestněprávní revue. VI., 2007, č. 8, s. 237.

např. zaviněně zpozdí v příchodu domů, musí počítat s tím, že noc již stráví ve věznici.“⁶⁸

3.7.1 Realizace elektronického monitoringu v České republice

Podle § 334b trestního řádu bylo stanoveno nejen místo výkonu trestu domácího vězení, ale i způsob kontroly, kterou zajišťuje Probační a mediační služba ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému (umožňuje detekci pohybu odsouzeného), nebo namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem; za tímto účelem je odsouzený povinen probačnímu úředníkovi umožnit vstup do místa výkonu trestu. V důvodové zprávě ze dne 19. 12. 2007 se uvádí: „Návrh původně vycházel z předpokladu, že kontrolu výkonu trestu domácího vězení technickými prostředky bude zajišťovat Policie České republiky. K zásadní připomínce Ministerstva vnitra, které se svěřením této nové kompetence policii nesouhlasilo s poukazem na to, že jde o tzv. nepolicejní činnost, a již bylo vyhověno, bude nutno vycházet z náhradní varianty, z níž vychází i úvahy o nákladech na vybudování elektronického kontrolního systému, tj. že bude tuto kontrolní činnost zajišťovat speciální agentura působící v soukromém sektoru (viz např. Velká Británie).“⁶⁹

Proti návrhu, že bude kontrolní funkcí pověřena Policie ČR, stála i skutečnost, že finanční náklady spojené s pořízováním nového, k tomuto účelu nezbytně nutného technického vybavení na každou služebnu Policie ČR, nábor

⁶⁸ KRÁL, V. *Domácí vězení - další alternativní trest?* Trestněprávní revue. VI., 2007, č. 8, s. 237.

⁶⁹ *Důvodová zpráva, Sněmovní tisk 411/0* [online]. 19. 12. 2007 [cit. 2011-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=411&CT1=0>>.

a vyškolení nových zaměstnanců policie, kteří by pouze sledovali a vyhodnocovali údaje o pohybu odsouzených ve svém obvodu, jsou s porovnáním s náhradní variantou neúměrně vysoké. Do doby účinnosti nového trestního zákoníku se problém s elektronickým monitorovacím systémem nestihl dořešit. Proto Ministerstvo spravedlnosti ČR 3. 3. 2010 vyhlásilo otevřené zadávací řízení na provozovatele elektronického monitoringu odsouzených, který bude spolupracovat s Probační a mediační službou ČR při kontrole výkonu trestu domácího vězení. Rozhodujícím hodnotícím kritériem výběrového řízení byla cena, dalšími kritérii byl návrh řešení předmětu veřejné zakázky a délka záruky za centrální úložiště a rozhraní. V průběhu výběrového řízení byl do funkce ministra spravedlnosti nově zvolen Jiří Pospíšil. Ten celý tendr na elektronické monitorovací zařízení, který vyhlásila jeho předchůdkyně Daniela Kovářová, zrušil.⁷⁰ Podle Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže byly v podmínkách tendru chyby, a proto vydal předběžné opatření, které neumožňovalo případnému vítězi uzavřít s bývalou ministryní smlouvu. Ministr Jiří Pospíšil nakonec výběrové řízení zrušil. Důvodem byly stanovené podmínky, které neumožňovaly jasné hodnocení ceny a hodnocení ekonomické výhodnosti došlých nabídek, dále pak skutečnost, že by informace a data týkající se odsouzených spravovala a vlastnila soukromá firma.⁷¹

Nový ministr spravedlnosti rozdělil realizaci trestu domácího vězení do tří fází. Implementaci nového institutu

⁷⁰ Pospíšil zruší tendr na elektronický systém domácího vězení [online] 29. 7. 2010 [cit. 2011-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.asociacevz.cz/node/375>>.

⁷¹ DOSTÁL, D., PLCHOVÁ, Z. Domácí vězení: ušetřené miliony v nedohlednu [online]. 5.10.2011 [cit. 2011-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.profit.cz/clanek/domaci-vezeni-usetrene-miliony-v-nedohlednu/>>.

sleduje zejména s ohledem na „současný stav vězeňství a jeho budoucí vývoj, zároveň s ohledem na složitou ekonomickou situaci v ČR.“⁷²

1. fáze: zajištění namátkové kontroly. Tato fáze potrvá od nabytí účinnosti trestního zákoníku (1. 1. 2010) do zavedení elektronického kontrolního systému (předpokládaný byl rok 2011), kdy namátkové kontroly odsouzených budou prováděny pouze probačními úředníky.

2. fáze: elektronický monitoring odsouzených. Ministerstvo spravedlnosti přihlásí projekt k žádosti o grant Evropské komise v rámci komunitárního programu „Crime Prevention of and fight against Crime“ ve výši přibližně 6 milionů eur (cca 111,15 mil. Kč). Tím by došlo k úsporám ze státních prostředků. V této fázi by se dokončila legislativa trestu domácího vězení, ministerstvo již počítá se zavedením elektronického monitorovacího systému do praxe a jeho pozitivním dopadem na snižování počtu osob v českých věznicích.

3. fáze: realizace této fáze je plánována na období 2011 - 2013. Předpokládá úplné propojení aplikace trestu domácího vězení a elektronického monitorovacího systému s novými legislativními úpravami a činností PMS v podobě komplexní implementace do praxe české justice.⁷³

Ministerstvu spravedlnosti se 15. 1. 2010 nepodařilo získat na projekt peníze z Evropské unie, a proto bude hrazen jen ze státního rozpočtu, nebo bude financován ze

⁷² Vláda ČR schválila přelomový projekt ministerstva spravedlnosti - Trest domácího vězení [online]. 13.10.2009 [cit. 2011-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?k=5067&o=23&j=33&d=309463>>.

⁷³ Vláda ČR schválila přelomový projekt ministerstva spravedlnosti - Trest domácího vězení [online]. 13.10.2009 [cit. 2011-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?k=5067&o=23&j=33&d=309463>>.

zdrojů alokovaných v rozpočtu na rok 2011. V dalších letech by podle analýz a zkušeností ze zahraničí mohly být potřebné náklady hrazeny z úspor, které vzniknou zavedením trestu domácího vězení. Podle vyjádření ředitele PMS ČR Pavla Šterna „jsme narazili na to, že elektronický monitoring je v mnoha zemích a kritérium inovativnosti se těžko plnilo.“⁷⁴

Dodnes nebylo nové výběrové řízení na dodavatele elektronického monitoringu pro kontrolu výkonu trestu domácího vězení vypsáno. Ministr spravedlnosti po dohodě s ředitelem PMS ČR vyčkává do doby, kdy se počet domácích vězňů ve výkonu trestu bude blížit limitu 500 lidí, což je také horní hranice pracovního výkonu probačních úředníků, kteří se kontrolou odsouzených zabývají. Podle odhadů PMS ČR dosáhne počet odsouzených hranice 500 lidí v roce 2013, avšak vypsání nové soutěže, výběr vhodného zřizovatele a uvedení nového monitorovacího systému do činnosti bude trvat déle než dva roky.⁷⁵

Počet odsouzených ve výkonu trestu domácího vězení se sice zvyšuje, ale vzhledem k dohodě mezi ministrem spravedlnosti a ředitelem PMS ČR je pravděpodobné, že kapacita pracovní síly PMS ČR nebude bez pomoci elektronického monitoringu na tak vysoký počet vězňů stačit. Možnost stálé namátkové kontroly většího počtu klientů jedním pracovníkem je téměř nemožná. Lze pak také snadno zpochybnit účel a tvrdost tohoto trestu, který má být po trestu odnětí svobody druhou nejpřísnější sankcí v naší republice. Při chybějící stálé namátkové kontrole by

⁷⁴ DOSTÁL, D., PLCHOVÁ, Z. *Domácí vězení: ušetřené miliony v nedohlednu* [online]. 5.10.2011 [cit. 2011-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.profit.cz/clanek/domaci-vezeni-usetrene-miliony-v-nedohlednu/>>.

⁷⁵ Tamtéž.

z tak přísného trestu mohla vzniknout spíše odměna pro odsouzené, kteří nebudou při výkonu trestu nikým a ničím hlídáni. Podle ministra Pospíšila je však situace plně pod kontrolou: „Podle našich odhadů je 100 zaměstnanců Probační a mediační služby schopno kontrolovat do tisíce odsouzených. Je to krajní hranice, ale pořád jsou schopni objet 10 lidí autem.“⁷⁶

Pokud však dojde k opačné situaci, kdy probační pracovníci nebudou schopni uhlídat všechny odsouzené, budou soudy trest domácího vězení ukládat jen zřídka. Není proto zcela jasné, kdy nastane reálná situace, že by ve výkonu trestu bylo zároveň alespoň 500 odsouzených. Tento projekt by pak mohl být stále odkládán na neurčito, protože podle ministra není do té doby žádný důvod k zavedení elektronického monitorovacího systému. Přeplněný stav věznic, kterým měl trest domácího vězení značně ulehčit, bude nadále kritický.⁷⁷

⁷⁶ DOSTÁL, D., PLCHOVÁ, Z. *Domácí vězení: ušetřené miliony v nedohlednu* [online]. 5.10.2011 [cit. 2011-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.profit.cz/clanek/domaci-vezeni-usetrene-miliony-v-nedohlednu/>>.

⁷⁷ Tamtéž.

4. Spolková republika Německo

Na poli mezinárodní trestní politiky se zvyšuje význam trestu domácího vězení kontrolovaného pomocí elektronického monitoringu jako formy ambulantní sankce nebo vazby. Také nepřetržitý elektronický dohled pomocí GPS je stále velmi diskutován, především od té doby, co se k jeho provádění dodatečně přiklonil i Evropský soudní dvůr.⁷⁸

„V západní Evropě, zejména v Německu, probíhala poměrně bouřlivá diskuse o etické stránce elektronického monitorování. Tento instrument kontroly odsouzených bývá totiž vnímán jako součást sílící tendence státu i jiných subjektů zasahovat pomocí rychle se rozvíjejících technologií do soukromé sféry občanů. Argumenty proti užívání domácího vězení jako alternativního trestu jsou živěny obavami z tzv. net widening efektu: soudy mohou upadnout v pokušení používat domácí vězení nikoli jako alternativu k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, ale naopak jako alternativu k podmíněnému odsouzení, čímž v důsledku dochází k zosvětlení trestu represe.“⁷⁹

Trest domácího vězení je součástí jiné trestní sankce a každá spolková země si může výkon trestu upravit podle vlastní zemské právní úpravy. Elektronický dohled jako alternativa k vazbě je možné uložit pouze ve spolkových zemích Hesensko a Bádensko-Württembersko. Díky technickému vývoji se rozšiřují možnosti elektronického dohledu i jeho

⁷⁸ *Elektronische Aufsicht im Strafvollzug, Juni 2011, Wiesbaden* [online]. 21. 6. 2011 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <http://www.fuehrungskraefteforum.de/?page_id=187>.

⁷⁹ *Zkušenosti ze zahraničí, americký vs. evropský model.* [online] [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5272&d=310185>>.

oblast užití. Zatím je většinou spojen s trestem domácího vězení a je ukládán zpravidla pachatelům, kteří se dopustili méně závažných trestných činů (majetkové a dopravní delikty). Často je nutný souhlas odsouzeného.

4.1 Typy elektronického monitoringu v SRN

Zatímco v naší republice dosud nebyla kontrola trestu domácího vězení elektronickým monitoringem uvedena do praxe, ve Spolkové republice Německo rozlišují již dva typy elektronického monitoringu. V následující části bych chtěla poukázat na rozdíly v těchto systémech a ve způsobech kontroly pomocí elektronického monitoringu.

4.1.1 Elektronický náramek (Elektronische Fußfessel - EFF)

Pomocí dohledu s elektronickým náramkem bez GPS vysílače je možné v danou dobu sledovat pouze přítomnost nebo nepřítomnost odsouzeného v bydlišti. Tyto informace jsou hlášeny a zaznamenávány v centrále. Výhodami tohoto zařízení jsou malé rozměry vysílače na elektronickém náramku a zároveň nižší náklady na provoz. Nevýhodou může být, že nelze přesně určit místo pobytu. Tento typ elektronického dohledu se využívá na území spolkové země Hesensko.⁸⁰

S velmi podobným způsobem elektronického monitoringu se budeme moci v budoucnu setkat i u nás při kontrole výkonu trestu domácího vězení.

⁸⁰ SCHWEDLER, A. *Die elektronische Fußfessel*. Max-Planck-Tag, Freiburg, 2011.

4.1.2 Elektronický náramek s GPS vysílačem (Elektronische Aufenthaltüberwachung - EAÜ)

Druhým typem elektronického monitoringu, který je i na území SRN celkem čerstvou záležitostí, je systém stálého dohledu pomocí GPS vysílače. Tím je možné monitorovat pachatele, kteří spáchali závažnou trestnou činnost (sexuální zločiny a násilné trestné činy), i po odpykání trestu odnětí svobody. Cílem je posílení dohledu a celkové kontroly. Tento typ opatření je v Německu platný od 1. 1. 2011 a je možné ho uložit v rámci nařízeného dohledu i bez souhlasu pachatele.⁸¹

Tento způsob dohledu umožňuje určit místo pobytu a získat okamžitou zpětnou vazbu v reálném čase pomocí GPS a funkční mobilní sítě. Výhodou zařízení je kontinuální lokalizace odsouzeného. Nevýhodou může být krátká životnost baterie a vyšší náklady. Tento typ elektronického dohledu se využívá na území spolkové země Bádensko-Württembersko.⁸²

4.2 Pilotní projekt v Hesensku

Průkopníkem v oblasti elektronického dohledu v Německu je spolková republika Hesensko, jejíž jedenáctiletá praxe je příkladem pro ostatní spolkové země. Během této doby došlo k vývoji elektronického dohledu. Odborníci z řad probační služby, vězeňství a trestní justice se scházejí na konferencích a školeních, kde hodnotí dosavadní výsledky z praxe, vyměňují si zkušenosti, navzájem se informují o možnostech elektronického dohledu a snaží se nalézt nové postupy, které by výkon dohledu zkvalitnily. Pro názornost bych chtěla stručně představit pilotní projekt v Hesensku.

⁸¹ SCHWEDLER, A. *Die elektronische Fußfessel*. Max-Planck-Tag, Freiburg, 2011.

⁸² Tamtéž.

Od května 2000 do konce roku 2004 probíhal pod záštitou ministerstva spravedlnosti pilotní projekt elektronického monitorování v soudním kraji Frankfurt nad Mohanem. Projekt měl ukázat, zda je elektronicky monitorované domácí vězení vhodnou alternativou k trestu odnětí svobody.

V květnu roku 2002 byl tento zkušební projekt převeden na trvalou instituci a postupně rozšířen do dalších obvodů krajského soudu. Max-Planck-Institut pro zahraniční a mezinárodní trestní právo byl pověřen vědeckou podporou tohoto projektu. Pro pilotní projekt byl sestaven speciální tým probačních úředníků, kteří během zkušební doby převzali péči o předem vytipované klienty.⁸³

Dekretem hesenského ministerstva spravedlnosti ze dne 20. 3. 2000 bylo na základě platných právních předpisů ustanoveno, že elektronicky monitorované domácí vězení může být uloženo v následujících případech:

- jako pokyn v rámci podmíněného odkladu výkonu trestu (§§ 56 ff StGB);
- jako pokyn s cílem předejít nařízení podmíněně uloženého trestu (§§ 56 ff StGB);
- jako pokyn při podmíněném odkladu výkonu zbytku trestu (§§ 57 f StGB);
- jako pokyn během nařízeného dohledu (§§ 68 ff StGB);
- jako opatření při odložení vykonatelnosti příkazu k zatčení (§ 116 StPO);

⁸³ MAYER, M. *Evaluation eines Modellprojekts zum Einsatz der elektronischen Fußfessel (Hessen)* [online]. 22.09.2011 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpicc.de/ww/de/pub/forschung/forschungsarbeit/kriminologie/archiv/fussfessel.htm>>.

- jako pokyn v souvislosti s udělením milosti podle hesenského řádu pro udělování milostí.⁸⁴

Do pilotního projektu v Hesensku byli vybráni 104 odsouzení, z tohoto počtu se projektu mohlo skutečně zúčastnit 45 odsouzených. Účast na projektu byla dobrovolná. Jako nejčastější důvod, proč nebyli odsouzení do projektu vybráni (celkem 54), bylo uvedeno, že žádost byla zamítnuta soudem (17 osob) nebo odsouzení nebyli dosažitelní ve svém domově (13 osob).⁸⁵

Osoby, které byly zařazeny do projektu elektronického dohledu, nosily během kontrolní doby vysílač na kotníku (elektronický náramek). Náramek je odolný proti nárazům a vodě, odsouzený ho nemůže nepozorovaně odstranit. Signály z elektronického náramku byly nepřetržitě ukládány do databoxu a předávány na telefon. Z toho jasně vyplývá, že pomocí elektronického náramku nebylo možné zjistit, kde se kontrolovaná osoba nachází, pokud opustila byt.⁸⁶

Průměrná délka dohledu byla 4,5 měsíce. Odsouzení by neměli zůstat v projektu, až na výjimky, déle než 6 měsíců. Úspěch nebo neúspěch intenzivní kontroly a péče je zřejmý většinou již po několika měsících.⁸⁷

Na začátku každého dohledu byl stanoven týdenní plán, který posoudil soud s ohledem na pracovní a studijní povinnosti odsouzeného, stanovil také dobu, po kterou se musí odsouzený zdržovat ve svém bytě, popř. mimo něj, a zároveň kdy může volně nakládat se svým časem. Pomocí

⁸⁴ MAYER, M. *Modellprojekt Elektronische Fußfessel*. Max-Planck-Institut, Freiburg, 2004.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Hessisches Ministerium der Justiz. Projekt „Elektronische Fußfessel“, 2007.

⁸⁷ MAYER, M. *Modellprojekt Elektronische Fußfessel*. Max-Planck-Institut, Freiburg, 2004.

přijímače v bytě odsouzeného mohl počítač v Hesenské centrále pro zpracování dat zjistit, zda je odsouzený přítomen, nebo nepřítomen ve svém bydlišti. Hlášení o nedodržení pevně stanoveného denního plánu a povinnosti zdržovat se v bytě bylo okamžitě předáno SMS zprávou na pohotovostní službu. Pohotovostní služba zajišťovala 24hodinový telefonický kontakt, tak bylo možné okamžitě reagovat na odchylky v týdenním plánu a odsouzený mohl ihned vysvětlit nastalé problémy.

Každému odsouzenému byl přidělen probační úředník. Ten měl za úkol setkávat se každý týden s odsouzeným a podporovat ho. Dále s ním projednával eventuální změny v týdenním plánu a kontroloval plnění úkolů a pokynů. Probační úředník byl zároveň v těsném kontaktu s příslušným soudem.⁸⁸

Projekt dohledu pomocí elektronického náramku se osvědčil a svoji podobu si zachoval do současnosti. Na konferenci konané v roce 2010 k desátému výročí dohledu pomocí elektronického náramku označil hesenský ministr spravedlnosti Jörg-Uwe Hahn tento způsob dohledu jako nejúspěšnější nástroj k resocializaci pachatelů, prohlásil, že hesenská praxe by mohla být dobrým příkladem pro ostatní spolkové země. Použití elektronického náramku je od roku 2007 v Hesensku možný ve všech krajích.⁸⁹

Hesenská centrála pro zpracování dat, která shromažďuje veškeré informace o průběhu dohledu, zveřejnila v roce 2011

⁸⁸ Hessisches Ministerium der Justiz. Projekt „Elektronische Fußfessel“, 2007.

⁸⁹ *Zehn Jahre elektronische Fußfessel, Landesportal Hessen* [online]. 31.05.2010 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: http://www.hmdj.hessen.de/irj/zentral_Internet?rid=zentral_15/zentral_Interne t/nav/882/8825058e-6897-0701-33e2-dc44e9169fcc,d8f29e22-4bbe-821f-012f-31e2389e4818,22222222-2222-2222-2222-222222222222,22222222-2222-2222-2222-222222222222,11111111-2222-3333-4444-100000005004.htm.

aktuální počty odsouzených.⁹⁰ V současné době se projektu účastní pravidelně cca 100 odsouzených. Dohled je využíván především jako prostředek k efektivní podpoře při resocializaci obtížnějších klientů, ale také jako pomoc a úleva pro soudnictví při práci s „problémovými klienty“. Doposud bylo do projektu zařazeno 1229 osob, z toho kvůli odepření bylo cca 10% opatření zrušeno. Největší podíl tvoří podmíněně odsouzení (Bewährung) - 59,8%, 40% ve vazbě (U-Haft) a 0,2% omilostnění a nařízený dohled (Gnade, Führungsaufsicht).

Nejčastěji je dohled s elektronickým náramkem ukládán za majetkovou trestnou činnost (loupež, krádež, podvod), což představuje 42% všech případů uloženého opatření, 26% tvoří trestné činy podle zákona o omamných prostředcích, 10% trestné činy v dopravě, 9% činy související s ublížením na zdraví a 13% ostatní trestné činy.

Při srovnání nákladů na jednoho odsouzeného vychází dohled s elektronickým náramkem na základě celkových nákladů z roku 2010 na 35,83 eur na den, zatímco náklady na vězně v zařízení výkonu trestu činily v roce 2008 96 eur na den.

Jedinci, kteří nejsou schopni kvůli své nespolehlivosti dodržovat předpisy a pokyny soudu, protože např. nemají tak velkou sebekontrolu a motivaci nebo nejsou schopni vést spořádaný život, mohli s dosavadními nástroji probační služby často jen stěží dosáhnout změny. V těchto případech pomáhá dohled s elektronickým náramkem. Kombinuje se zde

⁹⁰ EFF - Elektronische Überwachung mit RF. Hünfeld [online]. 20.06.2011 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.fuehrungskraefte-forum.de/wp-content/uploads/2011/07/Werner.pdf>>.

pečlivé sledování po celý den a okamžitá intervence v případě porušení. Druhou nezbytnou složkou je intenzivní péče, která spočívá v tréninku pravidelného, strukturovaného vedení života podle detailního individuálního denního plánu (tak jak je uvedeno výše).

Fungování tohoto opatření a jeho aplikace v hesenské praxi vykazuje po jedenácti letech téměř 90% úspěšnost. Intenzivní monitorování a účinná podpora vedou k trvalé stabilizaci u dříve jinak problémových případů.⁹¹

Nyní je možné se s odsouzeným spojit pomocí telefonní linky. Výhledově uvažuje hesenská centrála o rozšíření možnosti kontroly o zařízení, kterým bude možné provádět namátkovou dechovou zkoušku na alkohol. Zavedení kontroly by bylo možné v případech, kdy došlo k uložení nařízení „zdržet se požívání alkoholických nápojů a jiných omamných látek, pokud existují skutečné důvody domnívat se, že konzumace těchto látek bude vést k páchání další trestné činnosti, a podrobit se kontrolám na alkohol a návykové látky, které nejsou spjaty s fyzickým zásahem.“⁹²

Jedná se o zatím technicky nejdokonalejší přijímací zařízení, jehož součástí je i kamera a zařízení měřící alkohol z dechové zkoušky. Snímaný obraz obličeje odsouzeného se porovná s uloženou fotografií. Měřicí zařízení dokáže zaznamenat v dechu odsouzeného stopy alkoholu. V případě pozitivního výsledku se provede pro

⁹¹ *EFF - Elektronische Überwachung mit RF. Hünfeld* [online]. 20.06.2011 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.fuehrungskraefte-forum.de/wp-content/uploads/2011/07/Werner.pdf>>.

⁹² *Strafgesetzbuch* [online]. 22.12.2010 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <<http://dejure.org/gesetze/StGB/68b.html>>.

jistotu ještě druhá dechová zkouška. Pokud i ta alkohol potvrdí, je pozitivní výsledek nahlášen na centrálu.⁹³

4.3 Pilotní projekt v Bádensku-Württembersku

Jako další příklad z německé praxe bych chtěla uvést zkušenosti ze spolkové země Bádensko-Württembersko, kde v současné době probíhá pilotní projekt elektronického dohledu s využitím náramků s GPS vysílačem. Rozdíl mezi oběma projekty není jen v technickém provedení elektronického kontrolního systému, ale především v podmínkách ukládání elektronického dohledu.

V červenci 2009 byl v Bádensku-Württembersku přijat „zákon o elektronickém sledování ve výkonu trestu odnětí svobody“ (EASTVollzG). 1. 10. 2010 byl zahájen pilotní projekt, který má trvat 18 měsíců. Tento projekt se více podobá našemu pojetí trestu domácího vězení.

Součástí výzkumného projektu je provedení komplexního vyhodnocení využití elektronického monitorování v Bádensku-Württembersku. Jedná se především o psychologické a psychosociální vlivy elektronického dohledu. Zákon o elektronickém sledování vytvořil možnost zavést do praxe elektronický náramek pro odsouzené a zároveň stanovil tři oblasti užití:

- při výkonu náhradního trestu odnětí svobody (náhradní trest lze vykonat zcela nebo částečně pod elektronickým dohledem v bytě odsouzeného);

⁹³ EFF - Elektronische Überwachung mit RF. Hünfeld [online]. 20.06.2011 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.fuehrungskraefte-forum.de/wp-content/uploads/2011/07/Werner.pdf>>.

- při přípravě na propuštění (odsouzený může být propuštěn na svobodu na dobu až 6 měsíců, tento čas stráví pod elektronickým dohledem ve svém bytě);

- ke kontrole výkonu veřejných opatření (odsouzený může pod elektronickým dohledem chodit po dobu až 6 měsíců do práce ve formě otevřeného vězení).

V těchto případech se využívají elektronické náramky s GPS vysílačem. Každý odsouzený, který je elektronicky monitorován, má vlastní program výkonu trestu, který přesně stanoví, kdy a kde se musí zdržovat (jde o tzv. omezující zónu - *Einschlusszone*). Každá odchylka od nařízeného programu je pomocí GPS vysílače hlášena na centrálu a ta okamžitě informuje příslušné nápravné zařízení, které iniciuje další kroky.⁹⁴

V současné době je tímto způsobem sledováno 15 odsouzených. Tyto osoby musely dát písemný souhlas ke sledování. Odsouzená osoba musí mít trvalé bydliště. Pokud bydlí ve společné domácnosti s jinou osobou (osobami), je ke sledování nutný souhlas spolubydlících. Odsouzení musí vykazovat minimálně 20 hodin týdně řízené činnosti. Pro nařízení elektronického dohledu je nutný souhlas státního zastupitelství. Dalším předpokladem je i osobní spolehlivost odsouzeného. To znamená, že se vězeň během předchozího odnětí svobody osvědčil a je zde předpoklad, že snese zátěž spojenou s prováděním elektronické kontroly, zároveň nezneužije důvěru a nebude se vyhýbat výkonu trestu

⁹⁴ ALBRECHT H-J., WÖßNER, G. *Elektronische Aufsicht im Vollzug der Freiheitsstrafe in Baden-Württemberg* [online]. 31.08.2011 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <http://www.mpicc.de/ww/de/pub/forschung/forschungsarbeit/kriminologie/elektronische_aufsicht_im_voll.htm>.

na svobodě nebo nezneužije domácí vězení k páčání další trestné činnosti.⁹⁵

4.4 Odlišnosti právní úpravy institutu domácího vězení v ČR a SRN

Pro zajímavost uvádím rozdíly právní úpravy institutu domácího vězení v České republice a ve Spolkové republice Německo. Tyto rozdíly nacházím především v podmínkách ukládání trestu a v délce jeho výkonu.

V České republice je trest domácího vězení jasně definován v trestním zákoně a spadá do skupiny alternativních trestů. Soud ho může uložit pouze za přečiny nejdéle na 2 roky. V německé praxi však pojem domácí vězení není příliš používán. Častěji se v odborných textech setkáváme v tomto případě s termínem elektronický dohled. Ve Spolkové republice Německo není tento typ opatření upraven celostátně platnou právní normou. Každá spolková země si výkon tohot opatření upravuje vlastní zemskou právní úpravou. Nejdéle je však možné uložit elektronický dohled na dobu 6 měsíců.

V našem trestním zákoně je uvedeno, že pachatel musí dát písemný slib, kterým se zavazuje, že se bude ve stanovené době zdržovat v obydlí na určené adrese a bude spolupracovat při výkonu kontroly. Naproti tomu v německém nařízení o výkonu dohledu je stanoveno, že s výkonem tohoto opatření musí souhlasit jak odsouzený, tak i osoby, se kterými bydlí ve společné domácnosti. Podle mého názoru není pochyb o vhodnosti zavedení tohoto nařízení (souhlasu

⁹⁵ SCHWEDLER, A., WÖßNER, G. *Evaluation des Modellprojekts „Elektronische Aufsicht im Vollzug der Freiheitsstrafe in Baden-Württemberg“*. 47. Kolloquium der Südwestdeutschen und Schweizerischen Kriminologischen Institute. 2011. Freiburg.

spolubydlících s výkonem trestu) i u nás. Uložení a následný výkon trestu domácího vězení by se tak nedostávaly do rozporu s Listinou základních práv a svobod, ve které je zmíněna nedotknutelnost obydlí jako jedno ze základních práv.

Za dobu účinnosti nového trestního zákoníku, který umožňuje ukládání trestu domácího vězení, se u nás v otázce elektronického monitoringu nic nezměnilo. Kontroly provádí pouze probační úředníci na základě osobních návštěv odsouzených v obydlí a to je jak časově tak organizačně náročné. V Německu je dohled prováděn pomocí elektronického zařízení, tzv. Fußfessel, který má odsouzený připevněný na kotníku. Součástí náramku je buď GPS vysílač, který monitoruje pohyb odsouzeného, nebo vysílač, který vysílá signál na zařízení umístěné v bytě odsouzeného. Zároveň se odsouzený jedenkrát týdně setkává s probačním úředníkem, který mu byl na začátku přidělen. Domnívám se, že pokud by i u nás existovala možnost kontroly domácího vězení pomocí elektronického monitoringu, byl by tento trest ukládán v mnohem větší míře, než jak je tomu dosud. Tím by se pak naplnily prognózy o uvolnění kapacit věznic a následných úsporách ve státním rozpočtu.

Domnívám se, že elektronický dohled v německém pojetí má spíše preventivní a resocializační charakter. Klade se zde důraz na začlenění odsouzeného do společnosti. Je také důležité, aby se odsouzený zapojil do pracovního procesu. V našem právním pojetí se jedná o trestní sankci, která je považovaná za druhou nejpřísnější hned po trestu odnětí svobody.

Co by však mohlo být pro obě země společné, jsou finanční úspory, ke kterým dochází díky pobytu odsouzeného

mimo vězeňské zařízení. V Německu činí náklady na jednoho vězně pod elektronickým dohledem necelých 36 eur na jeden den, zatímco ve vězeňském zařízení je to přibližně 96 eur⁹⁶. V Česku činí denní sazba nákladů na výkon trestu domácího vězení bez použití elektronického dohledu kolem 50 Kč za každý kalendářní den. Náklady na výkon trestu odnětí svobody jsou až 1000 korun denně.⁹⁷

⁹⁶ EFF - Elektronische Überwachung mit RF. Hünfeld [online]. 20.06.2011 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.fuehrungskraefte-forum.de/wp-content/uploads/2011/07/Werner.pdf>>.

⁹⁷ Předpis č. 458/2009 Sb., Vyhláška, kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady.

5. První zkušenosti z aplikační praxe v České republice

Trest domácího vězení jako nová trestní sankce není v naší zemi zatím příliš často ukládán. Původní odhady Ministerstva spravedlnosti, které hovořily o zhruba 1500 odsouzených, jsou v porovnání s realitou nedosažitelným cílem. I když za necelé dva roky působnosti nemáme tak velké zkušenosti s tímto alternativním trestem, můžeme se i přesto setkat se zajímavými případy z aplikační praxe, které bych chtěla v této části představit.

Šestačtyřicetiletý muž z Loučovic se stal 7. ledna 2010 prvním odsouzeným k trestu domácího vězení v České republice. Okresní soud v Českém Krumlově ho za výtržnictví a ublížení na zdraví odsoudil od 1. února 2010 k výkonu trestu v délce trvání jeden rok. Odsouzený byl v minulosti již několikrát ve vězení, soud využil novou možnost a nechal muže v domácím vězení, a tak se mohl i nadále setkávat se svými dětmi. Kromě domácího vězení mu Okresní soud v Českém Krumlově nařídil i protialkoholní léčbu. Životní podmínky v jeho domácnosti neodpovídaly standardu. Muž žil v dřevěné chatce bez vody a elektřiny. V průběhu namátkových kontrol bylo zjištěno, že odsouzený porušil přiměřené omezení zdržet se požívání alkoholických nápojů. O tomto provinění byl informován soud, který rozhodl, že odsouzenému trest domácího vězení nepřemění na nepodmíněný trest odnětí svobody, protože muž dobrovolně nastoupil odvykací protialkoholní ústavní léčbu v léčebně Červený Dvůr, kde bez problému spolupracoval. Odsouzený si během trestu našel novou přítelkyni, ke které se nastěhoval, a staral se o své syny. Na podzim však odsouzený

muž toto nařízení opět porušil a soud ho pravomocně odsoudil na osm měsíců odnětí svobody.⁹⁸

Prvním odsouzeným, kterému byl trest domácího vězení kvůli porušení jeho podmínek přeměněn, se stal devětatřicetiletý muž z Horního Maršova, kterého Okresní soud v Trutnově původně odsoudil k trestu domácího vězení na dobu trvání osmi měsíců za řízení v opilosti. Muž se proti uloženému trestu provinil tím, že se opakovaně nezdržoval v určený čas ve svém bydlišti. Pracovníci PMS ČR se snažili odsouzeného několikrát kontaktovat telefonicky. Opakovaně po něm žádali, aby vysvětlil důvody porušování uloženého trestu. Ten však s pracovníky nejdříve nekomunikoval, potom si stěžoval, že omezují jeho osobní svobodu, a nakonec začal probačním úřednicím vyhrožovat. K tomuto případu se vyjádřil místopředseda trutnovského soudu Vladimír Řezníček, který uvedl, že muž porušil podmínky, které mu soud stanovil. Odsouzený podle jeho názoru nepochopil smysl tohoto trestu, cítil se jím být omezován na osobní svobodě.⁹⁹

Další případ muže z Trutnova, který byl odsouzen k trestu domácího vězení na dobu osmi měsíců za maření úředního rozhodnutí, je zajímavý tím, že byl v té době jedním z pěti případů, kdy soud uložil trest domácího vězení i přes výslovné nedoporučení ze strany pracovníků Probační a mediační služby ČR. Po třech měsících mu byl trest přeměněn na trest odnětí svobody. Podle vedoucího PMS

⁹⁸ První domácí vězeň v Česku nevydržel bez alkoholu, žaláři se ale vyhýbá [online]. 25. 1. 2011 [cit. 2011-12-05].

Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/prvni-domaci-vezen-v-cesku-nevydrzel-bez-alkoholu-zalari-se-ale-vyhyba-lzl-/krimi.aspx?c=A110125_162043_krimi_zep>.

⁹⁹ První odsouzený musí za mříže, protože utíkal z domácího vězení [online]. 29.6.2011 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/prvni-odsouzeny-musi-za-mrize-protoze-utikal-z-domaciho-vezeni-pwr-/krimi.aspx?c=A100629_143546_krimi_jba>.

ČR pro východní Čechy M. Kracíka, který se k případu vyjádřil, je důležité uložení trestu pečlivě zvažovat. V tomto případě se jednalo o nespolehlivého muže, který se v minulosti dopustil násilí na své partnerce, a tak se probační pracovníci obávali, že odsouzeného trestem ještě více připoutají k domovu a situace bude ještě horší.¹⁰⁰

To, že některý z vězňů podmínky trestu domácího vězení nebo další uložená nařízení poruší, není v české praxi tak časté. Do listopadu 2011, tedy za necelé dva roky fungování trestu domácího vězení, byla tato trestní sankce uložena v 309 případech a z toho 25 odsouzeným byl trest za porušení podmínek přeměněn na nepodmíněný, v současné době si trest odpykává 162 odsouzených.¹⁰¹

¹⁰⁰ *Třetina odsouzených do domácího vězení neplnila podmínky a šla za mříže.* [online]. 27. 5. 2011 [cit. 2011-12-05].

Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/krimi/234569-tretina-odsouzenych-do-domaciho-vezeni-neplnila-podminky-a-sla-za-mrize.html>>.

¹⁰¹ *První občan Olomouce má za sebou domácí vězení* [online]. 14. 11. 2011 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <www.pmscr.cz/aktuality/prvni-obcan-olomouce-ma-za-sebou-domaci-vezeni>.

5.1 Uložené tresty domácího vězení podle soudních krajů

Soudní kraj	Dosud odsouzeno	Nyní vykonává trest
Praha	11	4
Středočeský	24	8
Jihočeský	48	25
Západočeský	29	10
Severočeský	30	16
Východočeský	48	27
Jihomoravský	50	22
Severomoravský	55	20
Celkem	295	132

Zdroj: Probační a mediační služba ČR, údaje aktuální ke konci srpna 2011¹⁰²

Ředitel PMS ČR Pavel Štern si kontrolu trestu domácího vězení chválí. Podle něj kontroly probíhají třikrát až čtyřikrát týdně a o všech porušeních podmínek trestu pracovníci PMS ČR ihned informují soud. Podle Šterna byl trest domácího vězení ukládán do května 2011 nejčastěji za maření výkonu úředního rozhodnutí (39%), do této skupiny pachatelů patří především neplatiči nebo osoby, které porušily vyslovený zákaz řízení motorových vozidel.¹⁰³

¹⁰² DOSTÁL, D., PLCHOVÁ, Z. Domácí vězení: ušetřené miliony v nedohlednu [online]. 5. 10. 2011 [cit. 2011-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.profit.cz/clanek/domaci-vezeni-usetrene-miliony-v-nedohlednu/>>.

¹⁰³ Třetina odsouzených do domácího vězení neplnila podmínky a šla za mříže. [online]. 27. 5. 2011 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/krimi/234569-tretina-odsouzenych-do-domaciho-vezeni-neplnila-podminky-a-sla-za-mrize.html>>.

6. Názory odborné veřejnosti na trest domácího vězení

Názory odborné veřejnosti se často shodují v tom, že trest domácího vězení a především jeho kontrola nejsou dostatečně organizačně a systémově zvládnuty. Někteří odborníci se stavějí kladně k možnosti ukládání trestu domácího vězení, jsou však spíše v menšině. Uvádím zde názory odborníků ještě před zavedením trestu domácího vězení, v průběhu aplikační praxe, navíc příkládám i zcela čerstvou kritiku, která se vztahuje k nedávno přijaté novele trestního zákoníku.

Ještě před účinností nového trestního zákoníku se k problematice domácího vězení vyjadřovali odborníci z Plzeňského kraje. Po dvouleté zkušenosti lze říci, že se ve svých názorech mnoho nelišili od skutečnosti, která nastala při aplikaci této nové trestní sankce do praxe. Například úřednice z plzeňského střediska PMS ČR Kamila Vašíčková se obávala, že kontrola nebude stoprocentní a někteří soudci by mohli déle hledat cestu k ukládání tohoto trestu. Tato slova potvrdila soudkyně plzeňského soudu Helena Przybylová, která se vyslovila skepticky ke kontrole vězňů jen prostřednictvím pracovníků PMS ČR. Dále uvedla, že by tento trest vzhledem k vytíženosti PMS ČR ukládala až v momentě, kdy budou do praxe zavedeny elektronické náramky. Velmi pozitivně se naopak k udělování trestu domácího vězení vyjádřila soudkyně jihoplzeňského soudu Alena Rundová, která věřila v schopnosti PMS ČR a trest by uložila ihned, jak by našla vhodného adepta.¹⁰⁴

¹⁰⁴ *Odsouzené k domácímu vězení nikdo neuhlídá* [online]. 4. 12. 2009 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <http://www.denik.cz/z_domova/odsouzene-k-domacimu-vezeni-nikdo-neuhlida20091204.html>.

V Bulletinu advokacie 10/2009 byly zveřejněny názory odborníků, kteří se měli vyjádřit k nově přijatému trestnímu zákoníku.¹⁰⁵ Otázka, na kterou měli dotazovaní odpovědět, zněla: „*Jaké problémy očekáváte při aplikaci nového trestního zákoníku v praxi?*“ Některé z odpovědí se dotkly konkrétněji i trestu domácího vězení a vyjadřovaly spíše skepsi oslovených odborníků.

Jako první se vyjádřila Mgr. Marie Benešová, advokátka v Kladně, bývalá nejvyšší státní zástupkyně. Podle ní byl trest domácího vězení již od počátku Ministerstvem spravedlnosti ČR nedostatečně finančně pokrytý a viděla snahu ministerstva přesunout veškerou odpovědnost na PMS ČR, která podle Benešové neměla v té době dostatečné personální a ani finanční možnosti na přijímání dalších funkcí.

Negativní postoj zaujal také JUDr. Petr Cigánek, vedoucí okresní státní zástupce v Písku, který se domníval, že bez dopracované elektronické kontroly bude problematické hlídat výkon trestu domácího vězení, a namátkové kontroly prováděné PMS ČR označil za nedostačující.

Podobný názor na kontrolu trestu domácího vězení měl i JUDr. Miroslav Čapek, soudce Okresního soudu v Teplicích, který připustil, že by měl obavu uložit trest domácího vězení, protože podle něj namátková kontrola prováděná probačními úředníky tuto trestní sankci znehodnocuje a bez elektronických zabezpečovacích náramků nemá smysl. Čapek navíc ve své odpovědi uvedl, že by s účinností přijatého trestního zákoníku posečkal, i kvůli nepřipravenosti trestu domácího vězení.

¹⁰⁵ Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 10-11.

O tom, že je trest domácího vězení stále aktuální téma, svědčí i fakt, že si Český rozhlas pozval do svého pořadu 11. 11. 2011 jako hosta Mgr. Martina Kracíka, vedoucího PMS pro východní Čechy. Ve svém vystoupení seznámil posluchače s podmínkami ukládání a se způsobem kontroly trestu. Zmínil se, že ve Východočeském kraji byl trest za dva roky jeho fungování uložen v 50 případech. Podle Kracíka má PMS ve Východočeském kraji s výkonem trestu velmi dobré zkušenosti a tresty byly poměrně bez problému vykonány. Osobně je, jako řada soudců, zastáncem elektronicky monitorovaného výkonu trestu. Podle něj by elektronický monitoring ulehčil práci úředníků, kteří by nemuseli kontrolu provádět fyzicky.¹⁰⁶

Pro pochopení problematiky trestu domácího vězení je významný komentář JUDr. Pavla Kučery, bývalého místopředsedy Nejvyššího soudu České republiky, ve kterém se společně s JUDr. Michaelem Kinclm, asistentem soudce Nejvyššího soudu, zamýšlejí nad některými problémy, které vznikají v průběhu aplikační praxe trestu domácího vězení.¹⁰⁷ Kučera a Kincl ve svém článku zmiňují výhody a nevýhody ukládání trestu. Kromě možného odlehčení přeplněných věznic zde poukazují především na ekonomické aspekty, které by však při rozhodování soudu neměly hrát tak důležitou roli. Další výhodu vidí v udržení rodinných vazeb. Realita je však podle autorů odlišná od původního plánu. Aplikaci do praxe znepríjemňují jak technické, tak personální problémy. Upozorňují, že původní odhady

¹⁰⁶ *Martin Kracík - Probační a mediální služba* [online]. 11. 11. 2011 [cit. 2011-12-07]. Dostupný z WWW:

<http://www.rozhlas.cz/pardubice/mamehosty/_zprava/martin-kracik-probacni-a-mediacni-sluzba--975044>.

¹⁰⁷ KUČERA, P., KINCL, M. *Ztratí trest domácího vězení smysl? Trestní právo.* 2010, č. 4, s. 3.

Ministerstva spravedlnosti byly přes 1500 odsouzených v domácím vězení po dvou letech účinnosti. Dosud byl trest uložen v 309 případech, což jasně dokazuje, že soudy tomuto novému trestnímu institutu příliš nevěří, a podle autorů se situace nezmění do doby, než bude zaveden elektronický monitoring domácích vězňů. Dále je v komentáři zmíněna práce PMS ČR, která je podle nich chvályhodná, avšak časová náročnost při provádění šetření a následná kontrola odsouzených v domácnosti, stejně tak jako rozdílná specifika jednotlivých případů, kladou na probační úředníky nepřiměřené nároky. Navíc v případě trestního příkazu bez projednání věci, kterým trestní řád povoluje uložení trestu domácího vězení až na jeden rok, považují autoři uvedené činnosti vykonávané PMS ČR za prakticky nerealizovatelné. Autoři také podotýkají, že možnou příčinou, proč není trest domácího vězení tak často ukládán, je i fakt, že soudy nevidí důvod vyčkávat s vydáním trestního příkazu, než se provedou všechna potřebná šetření, a raději ukládají jiné, již osvědčené alternativní nebo podmíněné tresty. Kučera s Kinclem v závěru zmiňují, že zavedení trestu nebylo adekvátně připraveno, ale na druhou stranu uznávají, že tento typ trestu je unikátní. Budoucí zvýšení počtu ukložených trestů závisí na tom, kdy budou zavedeny elektronické náramky pro odsouzené.

Jak jsem již v úvodu mé práce zmínila, reflektuji v ní i novelu trestního zákoníku č. 330/2011 Sb., účinnou od 1. 12. 2011, kterou v průběhu dvouleté praxe vydalo Ministerstvo spravedlnosti a která se dotkla i právní úpravy trestu domácího vězení.

Již nyní se začínají objevovat první kritické názory na tuto novelu. Jako příklad uvádím článek JUDr. Filipa

Ščerby, Ph.D.,¹⁰⁸ který v něm ostře kritizuje nepřipravenost a v některých bodech až absurditu této novely. Má také jisté pochyby o smyslu a nutnosti tak včasné novelizace vzhledem k tomu, že tento nový alternativní trest není ukládán v takové míře, jaké byly původní odhady ministerstva, a proto nemáme tak velké zkušenosti s aplikační praxí, ze které by měla novela vycházet. Autor tuto skutečnost dokazuje srovnáním počtu uložených trestů domácího vězení s jinou alternativní trestní sankcí (trestem obecně prospěšných prací). Z výsledku je patrné, že trest obecně prospěšných prací byl jen v roce 1997, tedy ve druhém roce své účinnosti, ukládán několikanásobně častěji než nový trest domácího vězení za celou dobu své dosavadní účinnosti. Nekvalitní a problémová právní úprava trestu, nedostačující kontrola, chybějící elektronický monitorovací systém, nedůvěra soudů v tuto novou trestní sankci, to jsou argumenty, které autor zmiňuje jako možnou příčinu neúspěchu trestu domácího vězení z hlediska počtu uložených trestů.¹⁰⁹

Podle autora přináší novela jedinou podstatnou změnu v podmínkách ukládání trestu domácího vězení, která spočívá v tom, že soud nyní musí v každém jednotlivém případě přesně vymezit dobu, po kterou je pachatel povinen zdržovat se v určeném obydlí nebo jeho části. V původním znění byla tato doba přesně vymezena (ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin), nebo soud s přihlédnutím ke specifikaci každého případu a osobě pachatele mohl tuto dobu vymezit i jinak.

¹⁰⁸ ŠČERBA, F. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. Trestněprávní revue*, 2012, č.1.

¹⁰⁹ Tamtéž.

Novým odstavcem 4 zákon stanovuje důvody, ke kterým má soud přihlédnout¹¹⁰, vyjmenování těchto okolností hodnotí Ščerba pozitivně, i když poznamenává, že již podle dříve platné právní úpravy měl soud k těmto okolnostem také možnost přihlédnout. Autor se však obává toho, že by při ukládání trestu mohly nastat problémy s výkladem jednoho z kritérií, tedy s vyřizováním nutných osobních a rodinných záležitostí, které také dovoluje pachateli odchýlit se od povinnosti zdržovat se ve svém obydlí nebo jeho části. Soud má možnost zjistit si informace o pachateli, jeho pravidelných činnostech a způsobu života již před vynesením rozsudku, tyto pravidelné aktivity by měly být pro soud klíčové při úpravě individuálních podmínek výkonu trestu. Navíc zákoník demonstrativně vyjmenovává i důležité důvody, ve kterých je také možné mimo časový rámec opustit obydlí.¹¹¹

Za problematickou Ščerba považuje i relativní neurčitost rozsahu trestu domácího vězení. Z původního znění bylo zcela zřejmé, že se pachatel musí v pracovních dnech zdržovat ve svém obydlí od 20 hodin do 5 hodin, tedy v součtu 9 hodin, pokud soud nestanovil v rozsudku jinak, zatímco v nové právní úpravě se hovoří pouze o stanovené době. „Jediný limit, jenž omezuje soud při stanovení rozsahu povinnosti pachatele setrvávat v určeném obydlí, představují obecné zásady pro ukládání trestu, a to zásada

¹¹⁰ § 60 odst. 4: Soud stanoví časové období, ve kterém je odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části, v pracovních dnech, ve dnech pracovního klidu a pracovního volna s přihlédnutím zejména k jeho pracovní době a času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí, aby při zajištění všech nezbytných potřeb odsouzeného a jeho rodiny ho přiměřeně postihl na svobodě. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.

¹¹¹ ŠČERBA, F. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. Trestněprávní revue*, 2012, č. 1.

humanity (srov. § 37 odst. 2 TrZ) a zásada přiměřenosti (srov. § 38 odst. 1 a 2 TrZ); s ohledem na tyto zásady by tak bylo v podstatě nepřípustné, aby soud uložil trest domácího vězení v nějakém extrémním rozsahu, např. v podobě permanentního domácího vězení, čili v rozsahu 24 hodin každý den.¹¹² Autor uvádí příklad možného řešení této neurčitosti v rozsahu trestu domácího vězení, kde se nechal inspirovat zákonem č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věci mládeže § 18 odst. 3. Zde jsou upraveny nejvýše možné denní, týdenní a měsíční časové limity pro výkon společensky prospěšné činnosti (jedné z možných výchovných povinností). Ščerba navrhuje, aby se podobné časové meze stanovily i v případě výkonu trestu domácího vězení.

Kritický postoj zaujímá autor i vůči novému znění § 61, který upravuje přeměnu trestu domácího vězení. Poznává, že tato změna trestního zákoníku nebyla součástí původního vládního návrhu novely a byla do ní zakomponována až při projednávání v Ústavně-právním výboru Poslanecké sněmovny.¹¹³ Dříve soud stanovil pro případ, že by výkon trestu domácího vězení byl zmařen, náhradní trest odnětí svobody až na jeden rok, což zvyšovalo váhu celého trestu, protože bylo možné odsouzeného důrazněji postihovat v případě porušení podmínek výkonu trestu. Nově spadá trest domácího vězení do modelu sekundárního sankcionování, ve kterém autor spatřuje spíše nevýhody. Trest domácího vězení má podle Ščerby smysl pouze v případě, že je dodržován bezvýhradně jako celek. Odsouzený může zneužívat toho, že mu za porušení výkonu trestu hrozí pouze krátkodobé nepodmíněné odnětí svobody, „... neboť soud zpravidla

¹¹² ŠČERBA, F. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. Trestněprávní revue*, 2012, č. 1.

¹¹³ Tamtéž.

nerozhodne o přeměně okamžitě poté, co odsouzený k takovému rozhodnutí zavedl příčinu. Tento systém tak na odsouzeného nevytváří dostatečný tlak, aby svou základní povinnost spojenou s domácím vězením respektoval, tedy aby si občas během výkonu trestu „neodskočil“ mimo své obydlí (a to třeba i za účelem nějaké protiprávní činnosti).“¹¹⁴ Proto autor hájí původní právní úpravu přeměny trestu domácího vězení, která umožňovala bezprostředně reagovat na maření výkonu trestu, připouštěla však zároveň i výjimečné ponechání trestu domácího vězení, ale svou tvrdostí a důsledností byla pro odsouzené dostatečně motivující.

Autor se v tomto článku také kriticky pozastavuje nad důvody, které mohou vést k přeměně trestu domácího vězení. Jako příklad uvádí porušení sjednaných podmínek, které nejsou v případě výkonu trestu domácího vězení blíže konkretizovány. Upozorňuje na nevhodné formulace kritérií vedoucích k přeměně trestu, jejichž původ zřejmě nachází v ustanovení § 65 odst. 2 trestního zákoníku, které upravuje přeměnu trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody a ve kterém zákonodárci jistě našli inspiraci při tvorbě novely. „Přitom si však neuvědomili, že zatímco u trestu obecně prospěšných prací opravdu dochází k projednání podmínek jeho výkonu s odsouzeným (srov. § 336 odst. 3 a 6 tr. řádu) a neplnění povinnosti provádět dle stanoveného harmonogramu obecně prospěšné práce lze bez problémů označit za nevykonávání trestu, u domácího vězení s odsouzeným nikdo nic nesjednává (srov. § 334a a násl. tr. řádu) a nedovolené opuštění určeného

¹¹⁴ ŠČERBA, F. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. Trestněprávní revue*, 2012, č. 1.

obydlí označovat jako „nevykonávání trestu“ také není nejpřesnější.“¹¹⁵

V novele dále podle autora chybí povinnost odsouzeného vést řádný život, která nebyla uvedena ani v původním znění tohoto zákona, avšak kterou lze v případě alternativních trestů považovat za klíčovou. „Důsledkem pak může být to, že když pachatel odsouzený k trestu domácího vězení v době výkonu tohoto trestu spáchá nový trestný čin (trest domácího vězení samozřejmě nedokáže vytvořit pro odsouzeného dokonalou překážku pro páchaní trestné činnosti) a bude za něj třeba i odsouzen ještě před tím, než uplyne doba, na kterou byl uložen trest domácího vězení, trest domácího vězení musí přesto zůstat v platnosti, neboť nebyl naplněn žádný z důvodů pro přeměnu domácího vězení na trest odnětí svobody.“¹¹⁶

Jediný nedostatek, který novela v tomto směru vyřešila, je možnost postihnout pachatele za nedodržení slibu, kterým se před vykonáním trestu písemně zavázal k poskytnutí veškeré potřebné součinnosti při provádění kontroly trestu domácího vězení, což dosud nebylo tak konkrétně formulované.

Domácí vězení jako sekundární sankce u trestu obecně prospěšných prací, je další změna, kterou s sebou tato novela přináší a kterou zde autor zcela oprávněně zpochybňuje a považuje ji za nesystémovou a nadbytečnou. Nově § 65 odstavec 2 zní: „(2) Jestliže pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu obecně prospěšných prací nevede řádný život, vyhýbá se nástupu výkonu trestu,

¹¹⁵ ŠČERBA, F. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. Trestněprávní revue*, 2012, č. 1

¹¹⁶ Tamtéž.

bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu obecně prospěšných prací, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně tento trest ve stanovené době nevykonává, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest obecně prospěšných prací nebo jeho zbytek

a) za podmínek § 60 odst. 1 v trest domácího vězení a pro případ, že by výkon tohoto trestu byl zmařen, stanovit náhradní trest odnětí svobody, který nesmí být přísnější nežli trest, který by pachateli hrozil v případě přeměny trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody; přitom každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítá za jeden den domácího vězení, nebo

b) v trest odnětí svobody a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu; přitom každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítá za jeden den odnětí svobody."¹¹⁷

„Hovoří totiž o tom, že pokud soud přistoupí k přeměně obecně prospěšných prací na trest domácího vězení, musí zároveň pro případ, že by tento trest mohl být zmařen, stanovit náhradní trest odnětí svobody (a to v takové výši, aby nebyl přísnější než trest, který by pachateli hrozil v případě přeměny obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody). I když tedy standardně u trestu domácího vězení má po novele (v případě porušení podmínek tohoto trestu) dojít k jeho přeměně, u domácího vězení přeměněného z trestu odnětí svobody má být pořád využíván model

¹¹⁷ Předpis č. 330/2011 Sb., zdroj SBÍRKA ZÁKONŮ ročník 2011, částka 115, ze dne 14. 11. 2011, s. 3995.

náhradního trestu odnětí svobody."¹¹⁸ Jak autor poznamenává, z uvedeného jasně vyplývá, že tato novela právní úpravy vyžaduje svou další novelu.

Důvod, proč byl trest domácího vězení zaveden jako možná sekundární sankce u trestu obecně prospěšných prací, spatřuje autor ve snaze omezit počet vězněných osob, které mají vykonávat tresty odnětí svobody v důsledku přeměny této sankce.¹¹⁹

¹¹⁸ ŠČERBA, F. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. Trestněprávní revue*, 2012, č. 1.

¹¹⁹ Tamtéž.

Závěr

Nový trestní zákoník rozšiřuje škálu možných alternativních trestů a tím zvyšuje i jejich význam. V systému trestních sankcí se po dlouhé době opět objevuje trest domácího vězení, což z pohledu sociální pracovníce považuji za pozitivní krok. Domnívám se, že tento trest bude jednou v České republice plnit důležitou funkci v oblasti resocializace a rehabilitace pachatelů trestných činů. Podle mého názoru není potřeba pachatele přečinů vylučovat ze společnosti a vystavovat je negativním vlivům vězeňské subkultury. Pro některé odsouzené mohou být plně dostačující určitá omezení v jejich přirozeném sociálním prostředí, což by na ně mohlo mít mnohem příznivější vliv než pobyt ve vězení. Zároveň jim tento trest umožňuje zachovat přirozené rodinné vazby a pracovní návyky. Pokud odsouzený není výdělečně činný, trest domácího vězení ho neomezuje v možnosti hledání práce nebo v navštěvování rekvalifikačních kurzů, spíše by měl odsouzeného k takové činnosti více motivovat. V tom vidím další výhodu tohoto trestu. Odsouzený je navíc i v kontaktu s probačními pracovníky, kteří mohou mnohem rychleji a flexibilněji reagovat na neočekávané krizové situace v životě odsouzeného, řešit je s ním a poskytovat mu odbornou pomoc či poradenství. Záleží však na časových možnostech pracovníků a jejich dobré vůli, protože tato povinnost není ustanovena v žádném speciálním nařízení.

Na počátku aplikační praxe se dostal tento trest do povědomí veřejnosti díky poměrně časté medializaci. Informace se však nezaměřovaly pouze na vysvětlení právní úpravy tohoto trestu a jeho podstatu, často probíraným tématem v této souvislosti byly i nejasnosti kolem vypsání

a následně zrušené soutěže na elektronický monitorovací systém. Co mě samotnou však nejvíce zajímalo, byly informace o průběhu výkonu trestu domácího vězení u prvních odsouzených.

Rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti prosadit tuto novou trestní sankci nakonec i bez možnosti kontroly elektronickým monitorovacím systémem bylo podle mého názoru ukvapené, ale přesto chvályhodné. Šlo zde zejména o možnost uvolnění již tak přeplněných věznic a následnou úsporu finančních prostředků české justice, ze kterých by se zafinancovalo pořízení drahého elektronického monitorovacího systému. Počáteční nedůvěra soudů k této nové trestní sankci se ani po dvou letech aplikační praxe nijak výrazně nesnížila. Důvodů, které jsou možnou příčinou nezdaru, je několik. Musím souhlasit s některými odborníky, jejichž názory jsem v mé práci uvedla, že právní úprava z roku 2010 ani její novela nebyly příliš srozumitelné a jednoznačné. Většina soudců proto raději sáhla po osvědčených trestech, než aby nevhodně uložila trest domácího vězení.

Co soudce dále odrazuje od uložení tohoto trestu, je jistě také nedokonalá kontrola, která je v současné době zajištěna pouze probačními pracovníky. Tato trestní sankce má být druhou nejpřísnější, hned po trestu odnětí svobody, avšak způsob kontroly podle mého neodpovídá vážnosti tohoto trestu. Podle informací, které jsem měla možnost získat při své praxi na středisku PMS ČR, vznikla také jakási tichá dohoda mezi pracovníky PMS ČR a soudci, aby tuto trestní sankci pokud možno neukládali, nebo alespoň ne příliš často, a to do té doby, než budou k dispozici elektronické náramky, protože kapacita pracovníků, i přes navýšení

jejich stavu, rozhodně neodpovídá potřebám namátkové kontroly. Cílem této sankce jistě nebylo uštvat probační pracovníky, kteří musí provádět namátkové kontroly v denních i nočních hodinách. Naproti tomu však vznikla i druhá veřejná dohoda mezi ministrem spravedlnosti a ředitelem PMS ČR o limitním počtu odsouzených v domácím vězení, který teprve povede k zavedení elektronického monitoringu. Tyto dvě dohody se spolu navzájem neslučují a jsem zvědavá, kdy se dočkáme zavedení slíbených elektronických náramků do praxe. Jsem však mile překvapena, že i přes nedostačující personální kapacitu jsou probační úředníci schopni odhalit porušení trestu domácího vězení nebo nařízených přiměřených omezení a povinností.

Vzhledem k tomu, že jsem měla možnost se podrobněji seznámit se zavedením právního institutu domácího vězení do praxe v Německu, mohla bych jen doporučit našim zákonodárcům, aby se více inspirovali právě německým modelem. Už maximální doba tohoto trestu dva roky, na kterou lze pachatele přečinů odsoudit, ve mně vzbuzuje pochyby, v jaké míře bude tato horní hranice soudy využívána a zda v tomto případě naplní tento trest svoji rehabilitační funkci. V německé právní úpravě může soud toto opatření uložit nejdéle na dobu 6 měsíců. Domnívám se, že by u nás postačovala maximální horní hranice jeden rok.

Trest domácího vězení lze uložit i mladistvým pachatelům, pro které však není v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže podrobněji upraven. Přitom je jasné, že mladiství pachatelé budou většinou bydlet ve společné domácnosti se svými rodiči nebo osobami, které za ně nesou právní odpovědnost. Tyto osoby však nemají povinnost poskytovat veškerou potřebnou součinnost při provádění

namátkové kontroly a ze zákona nevyplývá, kdo by nesl případnou odpovědnost za maření výkonu trestu. Dále je nutné, aby prostředí, ve kterém se budou mladiství pachatelé po dobu výkonu trestu zdržovat, nemělo negativní vliv na jejich vývoj a dostatečně jim zabraňovalo v páchání další trestné činnosti. Tuto skutečnost by opět mělo včas odhalit šetření pracovníků PMS ČR. V případě mladistvých pachatelů bych se však přikláběla k ukládání jiných alternativních trestů, než je trest domácího vězení.

Další podmínkou, kterou bych zavedla i do naší právní úpravy, je souhlas osob žijících v jedné domácnosti s odsouzeným. V některých případech se může totiž jednat i o oběti trestného činu. Probační úředníci by tuto skutečnost měli odhalit v průběhu šetření před uložením trestu nebo i v případě namátkových kontrol a následných šetření. Domácí vězení by mělo omezovat především odsouzeného, a ne osoby, které s ním žijí v jedné domácnosti.

Novela trestního zákoníku změnila i rozsah trestu domácího vězení. V současné době soud stanoví individuálně v každém případě zvlášt' dobu, po kterou se odsouzený musí zdržovat v obydlí na určené adrese. Z této definice není jasné, jak dlouhá je daná doba, a to podle mého názoru znehodnocuje váhu celého trestu. Konkrétně stanovená doba od 20 hodin do 5 hodin v původní úpravě zcela jasně upozorňovala odsouzené na jistá omezení, i když měl soud samozřejmě možnost tuto dobu vymezit i jinak.

Stanovení týdenního plánu by mohlo být dalším kritériem, které by musel odsouzený po vzoru německé právní úpravy plnit. U nás se plnění nebo maření trestu domácího vězení hodnotí podle toho, zda odsouzený dodržíuje

stanovenou dobu výkonu trestu a plní přiměřená opatření a povinnosti nebo zda spolupracuje s PMS ČR při provádění kontroly. V zahraniční právní úpravě je dodržování týdenního plánu také jednou z podmínek bezproblémového plnění dohledu. Právě tento plán má charakter preventivních opatření, která vedou k úspěšné rehabilitaci odsouzeného.

Trest domácího vězení je u nás možné uložit pouze za přečiny. Vcelku problematicky vnímám uložení trestu domácího vězení jako sekundární sankci k trestu obecně prospěšných prací. Ztotožňuji se s názorem JUDr. Ščerby¹²⁰, který absurditu této novinky v trestním zákoně velmi jasně a podrobně vystihl ve svém článku. Předpokládám, že přeměna by byla pro provinilce jistě příznivější než trest odnětí svobody, avšak právní úprava této novely prakticky znemožňuje uložení této sekundární sankce. Nejsem kategoricky proti ukládání trestu domácího vězení za porušení podmínek trestu obecně prospěšných prací, považuji však za nutné stávající novelu upravit. Dále bych se nebránila možnosti ukládat v určitých případech tento trest jako náhradu vazby, ale vždy s ohledem na závažnost spáchaného trestného činu, nebo v době přípravy na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, tak jak je to možné podle německé právní úpravy. Samozřejmě zde opět narážím na problém chybějícího elektronického monitoringu, který by byl v případě této změny nezbytný, protože se domnívám, že by se výrazně zvýšil počet domácích vězňů.

Novela se zásadním způsobem dotkla i přeměny trestu domácího vězení. Nyní patří tento trest do modelu sekundárního sankcionování. Nevýhodu této přeměny spatřuji

¹²⁰ ŠČERBA, F. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. Trestněprávní revue*, 2012, č. 1.

v tom, že nemusí dojít k včasné reakci soudu na porušení trestu a tím ani k následné přeměně zbývajících dnů domácího vězení v trest odnětí svobody. Původní trest s náhradou působil podle mého názoru na odsouzené mnohem přísněji. Výstraha jednoho roku odnětí svobody za maření výkonu trestu byla dostatečně motivující, i když se objevovaly názory, které tuto horní hranici náhradního trestu zpochybňovaly.

I s přihlédnutím k možným potížím a především chybějícímu monitorovacímu systému považuji trest domácího vězení za moderní alternativní trest, který do našeho systému určitě patří. Po dvouleté nepřiliš bohaté aplikační praxi jsme díky nedávné novele stále na začátku, avšak možné zavedení elektronických náramků by jistě zvedlo počty odsouzených k trestu domácího vězení a tím i prestiž tohoto trestněprávního institutu.

Seznam použité literatury

- ČÁDOVÁ, J. *Trest domácího vězení*. In ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. 216 s., ISBN 978-80-7367-757-2.
- HULÁN, P. *Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku od 1. 1. 2010*. Právo a rodina. 2010, č. 1. s. 16-20.
- HRUŠÁKOVÁ, O., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., ŠTERN P. *K některým teoretickým a praktickým otázkám probační služby*. Trestní právo. 1997, č. 7-8, s. 18.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. První vydání, Praha: Leges s. r. o., 2009. ISBN 978-80-87212-24-0.
- KALVODOVÁ, V. 2007. *Domácí vězení - jedna z možných alternativ odnětí svobody*. In *Days of Public Law: sborník abstraktů příspěvků z mezinárodní konference*. č. 316. Brno: Masarykova univerzita.
- KRATOCHVÍL, Vladimír. *Kurs trestního práva : trestní právo hmotné : obecná část*. Praha : C. H. Beck, 2009. 797 s. ISBN 9788074000423.
- KRÁL, V. *Domácí vězení - další alternativní trest?* Trestněprávní revue. VI., 2007, č. 8, s. 235-238.
- KUČERA, P., KINCL, M. *Ztratí trest domácího vězení smysl?* Trestní právo. 2010, č. 4, s. 3.
- KUČTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kolektiv. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. 544 s., ISBN 80-7179-813-4.
- MAYER, M. *Modellprojekt Elektronische Fußfessel*. Max-Planck-Institut, Freiburg, 2004.
- SCHWEDLER, A. *Die elektronische Fußfessel*. Max-Planck-Tag, Freiburg, 2011.
- SCHWEDLER, A., WÖßNER, G. *Evaluation des Modellprojekts „Elektronische Aufsicht im Vollzug der Freiheitsstrafe in Baden-Württemberg“*. 47. Kolloquium der Südwestdeutschen und Schweizerischen Kriminologischen Institute. 2011. Freiburg.
- ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 22-36.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I., § 1-139*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, v tisku.

- ŠČERBA, F. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb.* Trestněprávní revue, 2012, č. 1.
- ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D.(eds.). *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů.* Praha: Portál s. r. o., 2010. 216 s., ISBN 978-80-7367-757-2.
- Bulletin advokacie. 2009, č. 10. Praha, Impax.cz spol. s r. o., ISSN 1210-6348.
- Hessisches Ministerium der Justiz. Projekt „Elektronische Fußfessel“, 2007.
- Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení, pokyn ředitele č. 4/2010.
- Předpis č. 330/2011 Sb., zdroj SBÍRKA ZÁKONŮ ročník 2011, částka 115, ze dne 14. 11. 2011, s. 3995.
- Předpis č. 456/2009 Sb. (§ 334b) *Vyhláška o kontrole výkonu trestu domácího vězení.*
- Předpis č. 458/2009 Sb., *Vyhláška, kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady.*
- Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.*
- Zákon č. 117/1852, *o zločinech, přečinech a přestupcích.*
- Zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád).*

Elektronické zdroje:

- ALBRECHT H-J., WÖßNER, G. *Elektronische Aufsicht im Vollzug der Freiheitsstrafe in Baden-Württemberg* [online]. 31.08.2011 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <http://www.mpicc.de/ww/de/pub/forschung/forschungsarbeit/kriminologie/elektronische_aufsicht_im_voll.htm>.
- *Alternativní tresty* [online]. [cit. 2011-13-10]. Dostupný z WWW: <http://www.spj.cz/opp/tresty/frm_tresty.html>.
- DOSTÁL, D., PLCHOVÁ, Z. *Domácí vězení: ušetřené miliony v nedohlednu* [online]. 5. 10. 2011 [cit. 2011-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.profit.cz/clanek/domaci-vezeni-usetrene-miliony-v-nedohlednu/>>.
- *Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku* [online]. [cit. 2011-13-10].

Dostupný z WWW: <<http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.

- *Důvodová zpráva, Sněmovní tisk 411/0* [online]. 19. 12. 2007 [cit. 2011-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=411&CT1=0>>.

- *EFF - Elektronische Überwachung mit RF. Hünfeld* [online]. 20.06.2011 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.fuehrungskraefte-forum.de/wp-content/uploads/2011/07/Werner.pdf>>.

- *Elektronische Aufsicht im Strafvollzug, Juni 2011, Wiesbaden* [online]. 21. 6. 2011 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <http://www.fuehrungskraefte-forum.de/?page_id=187>.

- HERDOVÁ, E. *Co přináší nový trestní zákoník* [online]. 25.2.2009 [cit. 2011-13-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/co-prinasi-novy-trestni-zakonik-55564.html>>.

- *Leták PMS ČR Dohled* [online]. [cit. 2011-19-10]. Dostupný z WWW: <https://www.pmscr.cz/download/PMS_letak_Dohled_cz_nahled.pdf>.

- *Martin Kracík - Probační a mediační služba* [online]. 11. 11. 2011 [cit. 2011-12-07]. Dostupný z WWW: <http://www.rozhlas.cz/pardubice/mamehosty/_zprava/martin-kracik-probacni-a-mediacni-sluzba--975044>.

- *MAYER, M. Evaluation eines Modellprojekts zum Einsatz der elektronischen Fußfessel (Hessen)* [online]. 22.09.2011 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpicc.de/ww/de/pub/forschung/forschungsarbeit/kriminologie/archiv/fussfessel.htm>>.

- *Modernější a výkonnější soudnictví* [online]. 10.7.2008 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/modernejsi-a-vykonnejsi-soudnictvi-54999.html?mail>>.

- *Odsouzené k domácímu vězení nikdo neuhlídá* [online]. 4. 12. 2009 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <http://www.denik.cz/z_domova/odsouzene-k-domacimu-vezeni-nikdo-neuhlida20091204.html>.

- *Poslání a cíle PMS ČR* [online]. 2002-2011 [cit. 2011-19-10]. Dostupný z WWW: <<https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile>>.

- *Pospíšil zruší tendr na elektronický systém domácího vězení* [online]. 29. 7. 2010 [cit. 2011-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.asociacevz.cz/node/375>>.

- *Probační a mediační služba, odborné činnosti* [online]. 2002-2011 [cit. 2011-19-10]. Dostupný z WWW: <<https://www.pmscr.cz/odborne-cinnosti/>>.
- *První domácí vězeň v Česku nevydržel bez alkoholu, žaláři se ale vyhýbá* [online]. 25. 1. 2011 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/prvni-domaci-vezen-v-cesku-nevydrzel-bez-alkoholu-zalari-se-ale-vyhyba-1zl-/krimi.aspx?c=A110125_162043_krimi_zep>.
- *První občan Olomouce má za sebou domácí vězení* [online]. 14. 11. 2011 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <www.pmscr.cz/aktuality/prvni-obcan-olomouce-ma-za-sebou-domaci-vezeni>.
- *První odsouzený musí za mříže, protože utíkal z domácího vězení* [online]. 29.6.2011 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/prvni-odsouzeny-musi-za-mrize-protoze-utikal-z-domaciho-vezeni-pwr-/krimi.aspx?c=A100629_143546_krimi_jba>.
- STÍN, M. *Zanedbané vězeňství* [online]. 25.6.2011 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/200876.aspx>>.
- *Strafgesetzbuch* [online]. 22.12.2010 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <<http://dejure.org/gesetze/StGB/68b.html>>.
- *Třetina odsouzených do domácího vězení neplnila podmínky a šla za mříže.* [online]. 27. 5. 2011 [cit. 2011-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/krimi/234569-tretina-odsouzenych-do-domaciho-vezeni-neplnila-podminky-a-sla-za-mrize.html>>.
- *Vláda ČR schválila přelomový projekt ministerstva spravedlnosti - Trest domácího vězení* [online]. 13.10.2009 [cit. 2011-31-10]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?k=5067&o=23&j=33&d=309463>>.
- *Zehn Jahre elektronische Fußfessel, Landesportal Hessen* [online]. 31.05.2010 [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <http://www.hmdj.hessen.de/irj/zentral_Internet?rid=zentral_15/zentral_Internet/nav/882/8825058e-6897-0701-33e2-dc44e9169fcc,d8f29e22-4bbe-821f-012f-31e2389e4818,22222222-2222-2222-2222-222222222222,22222222-2222-2222-2222-222222222222,11111111-2222-3333-4444-100000005004.htm>.
- *Zkušenosti ze zahraničí, americký vs. evropský model.* [online] [cit. 2011-27-11]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5272&d=310185>>.

Seznam zkratek

apod.	a podobně
cca	cirka, přibližně
CSc.	kandidát věd (candidatus scientiarum)
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
EASTVollzG	Gesetz über elektronische Aufsicht im Vollzug der Freiheitsstrafe
f	folgende
ff	und folgende
GPS	„Global Positioning System“
JUDr.	doktor práv (juris utriusque doctor)
Kč	koruna
kol.	kolektiv
Mgr.	magistr
mil.	milion
mj.	mimo jiné
např.	na příklad
násl.	následující
OČTŘ	orgány činné v trestním řízení
Ph.D.	akademický titul doktor
PMS ČR	Probační a mediační služba České republiky

Prof.	profesor
s.	strana
Sb.	sbírka
SMS	Služba krátkých textových zpráv „Short message service“
SRN	Spolková republika Německo
srov.	srovnej
StGB	Strafgesetzbuch
StPO	Strafprozessordnung
tj.	to jest
tr.	trestní
TrZ.	trestní zákoník
tzv.	tak zvané
vyd.	vydání
WWW	World Wide Web